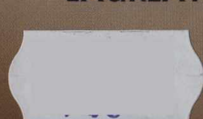
CU O PREFAŢĂ DE ARHIEPISCOPUL EMERIT DESMOND TUTU, LAUREAT AL PREMIULUI NOBEL PENTRU PACE, 1984

KAREN LEVINE

GEAMANTANUL HANEI

DIN ORORILE HOLOCAUSTULUI

METEOR PUBLISHING

Karen Levine

GEAMANTANUL HANEI

Din ororile Holocaustului

Redactor: *Ioana Bârzeanu*
Tehnoredactor: *Mariana Radu*
Copertă: *Alexandra Comşa*

Titlul original: ***Hana's Suitcase. A true story***

Published by permission of Second Story Press, Toronto, Ontario, Canada

Editura Second Story Press doreşte să le mulţumească lui George Brady şi familiei sale pentru generozitatea cu care ne-au îngăduit să folosim în cartea de faţă fotografii şi documente aparţinând familiei. Dorim de asemenea să ne exprimăm recunoştinţa faţă de Fumiko Ishioka şi Centrul de Resurse şi Educaţie despre Holocaust din Tokio, care ne-au pus de asemenea la dispoziţie fotografii şi alte materiale. Îi suntem recunoscători Ludmillei Chládková de la Muzeul Ghetoului Terezin (care se închide rareori) pentru sprijinul ei permanent.

Contact:
Tel./Fax: 021.222.83.80
E-mail: editura@meteorpress.ro

Distribuţie la:
Tel./Fax: 021.222.83.80
E-mail: carte@meteorpress.ro
www.meteorpress.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
LEVINE, KAREN
Geamantanul Hanei / Karen Levine ; trad.: Mihai Dan Pavelescu ; red.: Ioana Bârzeanu. - Bucureşti : Meteor Publishing, 2014
ISBN 978-606-8469-73-7

I. Pavelescu, Mihai Dan (trad.)
II. Bârzeanu, Ioana (red.)

323.1(=411.16)

Canada Council for the Arts | Conseil des arts du Canada

The book was published with the assistance of an International Translation Grant from Canada Council for the Arts.

Cartea a fost publicată cu sprijinul Fondului Internaţional pentru Traducere, din partea Canada Council for the Arts.

Karen Levine

GEAMANTANUL HANEI

Din ororile Holocaustului

Traducere din limba engleză
de Mihai-Dan Pavelescu

METEOR PUBLISHING

Pentru părinții mei,
Helen şi Gil Levine.

CUVÂNT-ÎNAINTE

O moarte timpurie este întotdeauna un eveniment foarte trist, şi cu atât mai mult moartea unui tânăr, a cărui viaţă promite atâtea pentru viitor. Există multe istorii sfâşietoare de pierderi ale potenţialului uman în tragedia Holocaustului... În minte ne apare imediat *Jurnalul Annei Frank*, dar *Geamantanul Hanei* uneşte între ele mai multe lumi. Este relatarea remarcabilă şi emoţionantă a felului cum curiozitatea copiilor japonezi a inspirat-o pe Fumiko Ishioka, profesoară la Centrul despre Holocaust Tokio, să pornească în anul 2000, la jumătate de secol după Holocaust, într-o căutare epopeică, pentru a conferi „viaţă" unui nume care apărea pe un geamantan dat uitării – unul dintre miile de geamantane confiscate în lagărul morţii de la Auschwitz.

În mod extraordinar, geamantanul acela modest le-a îngăduit copiilor din toată lumea să afle prin intermediul Hanei povestea teribilă a celor întâmplate şi în acelaşi timp să-i îndemne să ţină seama de avertismentele istoriei. Povestea Hanei ne reaminteşte tuturor să fim mereu vigilenţi faţă de neomenie, prejudecăţi, intoleranţă şi consecinţele teribile ale tăcerii, indiferenţei şi apatiei.

Cartea aceasta va fi un instrument util pentru profesorii din Africa de Sud, care predau unor copii foarte îndepărtaţi în timp şi spaţiu de evenimentele groaznice ale Holocaustului. Nimeni nu poate pricepe cu uşurinţă persecutările şi morţile a milioane de oameni. Putem înţelege dimensiunile tragediei numai prin intermediul poveştilor

personale. Hana a provenit dintr-o familie obişnuită de evrei şi, ca orice fată, a avut speranţele sale modeste şi visuri de viitor. Viitorul acela i-a fost însă negat, pur şi simplu din cauza originii, nu pentru vreo faptă a ei sau a părinţilor ei. Tinerii de aici, din Africa de Sud, vor putea să se identifice cu visurile Hanei şi să recunoască legile discriminatorii votate împotriva familiei ei, să recunoască excluderea ei din societate, întemniţarea părinţilor şi necesitatea asumării de responsabilităţi proprii adulţilor cu mult înainte ca aşa ceva să fi fost firesc. Toate acestea vor rezona cu tinerii sud-africani, pe măsură ce ei vor învăţa despre propria lor istorie plină de suferinţe. Luptându-ne cu greutăţile născute din clădirea unei Africi de Sud noi, cartea aceasta ne va ajuta să ne amintim că toţi oamenii trebuie să fie preţuiţi şi consideraţi valoroşi, indiferent de deosebirile dintre ei, şi că, doar prin această atitudine, vom crea finalmente o societate mai omenoasă şi mai dreaptă.

Hana şi-a dorit să devină profesoară. Cu certitudine, prin cartea aceasta micuţă, visul ei s-a realizat.

+ Arhiepiscop Emeritus Desmond Tutu,
preşedinte al Fundaţiei sud-africane pentru studiul Holocaustului

INTRODUCERE

Geamantanul Hanei este o poveste adevărată care se petrece pe trei continente de-a lungul a aproape şaptezeci de ani. Ea aduce laolaltă întâmplările prin care au trecut o fetiţă şi familia ei din Cehoslovacia în anii 1930-1940, o tânără şi un grup de copii din Tokio, şi un bărbat din Toronto, în vremurile moderne.

Între anii 1939 şi 1945, planeta noastră a fost cuprinsă de război. Dictatorul nazist Adolf Hitler dorea ca Germania să conducă întreaga lume, iar în centrul planurilor sale figura eliminarea brutală a evreilor de pe faţa pământului. Pentru a scăpa de „duşmanii" lui, Hitler a înfiinţat în toată Europa zeci de lagăre, numite „lagăre de concentrare". Femei, bărbaţi şi copii evrei din aproape toate ţările de pe continent au fost deportaţi; au fost smulşi din locuinţele lor şi trimişi în aceste lagăre, unde au fost supuşi unor suferinţe îngrozitoare. Mulţi au murit din cauza foametei şi a bolilor. Majoritatea au fost omorâţi. În aceste lagăre ale morţii, dar şi în alte părţi – unde slugile lui Hitler i-au îndeplinit planul sinistru –, au fost ucişi şase milioane de evrei, dintre care un milion şi jumătate au fost copii.

În 1945, războiul a luat sfârşit şi întreaga lume a aflat despre ororile petrecute în lagărele de concentrare. De atunci, oamenii au încercat să înţeleagă mai multe despre ceea ce în prezent este numit „Holocaust", cel mai sinistru exemplu de crime în masă – sau genocid – din istoria omenirii. Cum a fost posibil să se întâmple aşa ceva? Cum ne putem asigura că nu se va mai repeta niciodată?

În Japonia, un stat care a fost aliatul Germaniei naziste în cel de-al Doilea Război Mondial, atenţia acordată istoriei Holocaustului este relativ recentă. Un donator japonez anonim, care a dorit să contribuie la toleranţa şi înţelegerea între popoare, a decis că era important ca tinerii din Japonia să cunoască mai multe despre acest capitol al istoriei mondiale. Prin eforturi proprii, el a înfiinţat şi a dotat Centrul de Resurse şi Educaţie despre Holocaust din Tokio, care este dedicat acestui scop.

La un Forum al Copiilor despre Holocaust, care a avut loc în anul 1999, două sute de elevi din şcoli din Tokio s-au întâlnit cu Yaffa Eliach, supravieţuitoare a Holocaustului. Ea le-a povestit cum aproape toţi evreii din satul ei, tineri şi bătrâni, au fost omorâţi de nazişti. La sfârşitul prelegerii, Yaffa le-a reamintit că aceia care deţin puterea de „a asigura pacea în viitor" sunt copiii. O duzină de copii japonezi i-au primit cuvintele cu braţele deschise şi au înfiinţat gruparea „Small Wings" („Aripioarele"). În prezent, membrii acestei grupări, cu vârste cuprinse între opt şi optsprezece ani, se întâlnesc lunar. Ei publică un buletin informativ, ajută la desfăşurarea acţiunilor din Centrul de Resurse şi Educaţie despre Holocaust din Tokio şi se străduiesc să atragă interesul altor copii japonezi asupra istoriei Holocaustului. Ei sunt îndrumaţi de Fumiko Ishioka, directoarea Centrului Holocaustului.

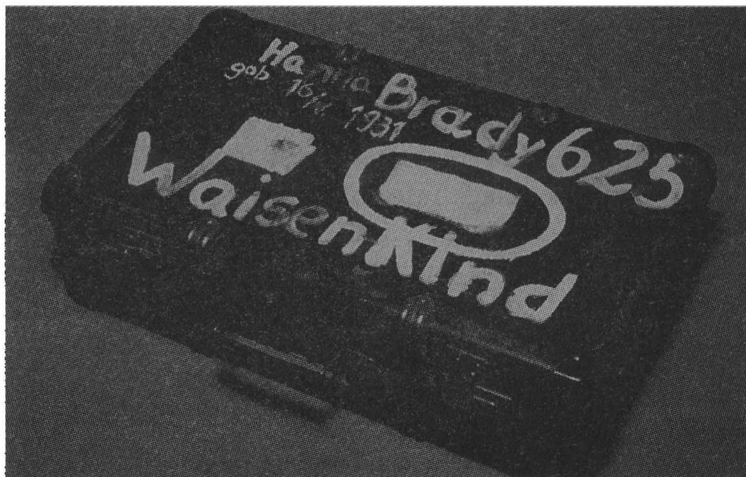
Geamantanul – geamantanul Hanei – este o cheie pentru succesul misiunii lor. În interiorul lui se găseşte o poveste plină de tristeţe, dar şi de bucurie, un memento al brutalităţilor trecutului şi al speranţelor pentru viitor.

TOKIO, JAPONIA,
iarna 2000

ESTE UN GEAMANTAN CARE ARATĂ ÎNTR-ADEVĂR BANAL. Puţin uzat la colţuri şi pe muchii, dar în stare bună.

Este cafeniu. Este mare. Aţi putea îndesa în el o mulţime de lucruri – să zicem, haine pentru o călătorie mai lungă. Cărţi, jocuri, obiecte de preţ, jucării... În momentul de faţă, însă, geamantanul este gol.

În fiecare zi copiii vin într-un muzeu mic din Tokio, pentru a se uita la geamantanul acesta, care se află într-o vitrină. Prin sticla vitrinei se poate vedea că pe capacul

Geamantanul Hanei. Deşi fetiţa îşi scria numele cu un singur „n", în limba germană se scrie cu doi de „n", ca pe geamantan.

geamantanului este scris cu vopsea albă un nume de fată: Hana Brady. O dată de naştere: 16 mai 1931. Şi încă un cuvânt: *Waisenkind.* Asta înseamnă „orfan” în limba germană.

Copiii japonezi ştiu că geamantanul provine din Auschwitz, un lagăr de concentrare în care milioane de oameni au suferit şi au murit în al Doilea Război Mondial, între anii 1939 şi 1945. Dar cine a fost Hana Brady? De unde venise ea? Încotro călătorea? Ce şi-a pus în geamantan? Cum a ajuns orfană? Ce fel de fetiţă a fost şi ce s-a întâmplat cu ea?

Copiii au foarte multe întrebări. La fel şi directoarea muzeului, Fumiko Ishioka, o tânără cu părul lung şi negru.

Fumiko şi copiii scot cu grijă geamantanul din vitrină şi-l deschid. Caută în buzunarele interioare. Poate că Hana a lăsat ceva ce poate reprezenta un indiciu. Nimic. Scotocesc sub căptuşeala cu buline a geamantanului. Nici acolo nu descoperă nimic.

Fumiko le promite copiilor că va face tot ce va putea pentru a afla mai multe despre fetiţa căreia i-a aparţinut geamantanul, pentru a rezolva misterul. Şi, timp de un an întreg, Fumiko îşi ia rolul de detectiv, umblând prin toată lumea pentru a culege informaţii despre povestea Hanei Brady.

Nové Město na Moravě, Cehoslovacia, anii 1930

ÎN DEALURILE UNDUITOARE din centrul fostului stat Cehoslovacia, într-o provincie numită Moravia, exista un orăşel numit Nové Město na Moravě. Nu era mare, însă era faimos. Şi, mai ales iarna, era foarte animat. Oameni din toată ţara veneau să practice schi fond în Nové Město na Moravě. Acolo se ţineau concursuri, existau pârtii pentru schiori şi iazuri îngheţate pentru patinatori. Vara puteai să înoţi, să te plimbi cu bărcile cu pânze, să pescuieşti şi să faci drumeţii cu cortul.

În Nové Město na Moravě trăiau 4.000 de oameni. Cândva, aşezarea fusese cunoscută pentru producerea

Aşezarea Nové Město na Moravě şi împrejurimile.

sticlei, dar în anii 1930 majoritatea locuitorilor ei lucrau în pădure şi în ateliere micuţe unde se făceau schiuri. Pe strada principală exista o clădire mare şi albă, cu etaj şi pod cu două niveluri. Iar din beciul ei, un coridor secret ducea la biserica din piaţa principală a orăşelului. În zilele de demult, când aşezarea era supusă asediilor, soldaţii foloseau clădirea pentru a depozita alimente şi diverse provizii pentru locuitorii din Nově Město na Moravě.

La parterul clădirii se afla magazinul general al orăşelului. Acolo puteai să cumperi aproape orice: nasturi, gem, felinare cu petrol şi greble, zurgălăi pentru sănii, gresii pentru ascuţit cuţitele, farfurii, hârtie, creioane şi bomboane. La etaj locuia familia Brady: tatăl Karel, mama Marketa, Hana şi fratele ei mai mare George.

Tatăl lucra şase zile pe săptămână în prăvălie. Era sportiv şi cunoscut de aproape toţi locuitorii din Nové Město na Moravě pentru dragostea sa faţă de fotbal, schi şi gimnastică. Era de asemenea actor amator şi avea un glas puternic, care răsuna dintr-o parte în cealaltă a unui stadion. Din acest motiv fusese ales să transmită competiţiile de schi fond printr-un megafon, astfel ca toţi să poată auzi ce se întâmpla în curse. Era pompier voluntar şi împreună cu alţi bărbaţi din orăşel mergeau cu tulumba pentru a-i ajuta pe cei ajunşi la necaz.

Uşa casei familiei Brady era permanent deschisă pentru artişti: muzicieni, pictori şi poeţi, sculptori şi actori. Când aceştia erau flămânzi, ştiau că puteau găsi întotdeauna un prânz cald, gătit de Boshka, menajera şi bucătăreasa familiei. Iar talentele lor artistice găseau o audienţă entuziastă, care, desigur, îi includea pe cei doi copii plini de viaţă: Hana şi George. Uneori, George era chemat să cânte la vioară şi Hana era oricând încântată să-şi demonstreze

Hana în costum pentru o piesă la școală.

talentul la pian pentru oricine ar fi fost dispus s-o asculte. În mijlocul livingului se găsea un gramofon acţionat cu o manivelă, la care Hana asculta la nesfârşit cântecul ei preferat, „Am nouă canari".

Mama era o gazdă caldă şi generoasă, cu simţul umorului şi râs foarte sonor. Şi ea lucra şase zile pe săptămână în prăvălie, iar oamenii veneau adesea doar pentru a-i auzi glumele şi tachinările. Era grijulie cu sărmanii din Nové Město na Moravě, care locuiau la periferia orăşelului. O dată pe săptămână, ea pregătea un pachet mare cu haine şi mâncare, pe care Hana îl ducea la vecinii nevoiaşi. Hana era mândră de această misiune şi-şi îmboldea mama să pregătească mai des astfel de pachete.

Hana dădea o mână de ajutor şi în prăvălie. Încă de mici, cei doi fraţi avuseseră sarcina de a păstra rafturile aprovizionate, curate şi ordonate. Ei învăţaseră să taie drojdia în felii, să desprindă cu dălţiţa bucăţele din căpăţâna

Nové Město na Moravě. Familia Brady a locuit la etajul întâi al celei de-a patra clădiri din stânga. Prăvălia lor era la parter.

de zahăr, să cântărească mirodeniile şi condimentele şi să răsucească hârtia în cornete, care erau umplute cu bomboane. Câteodată, mama observa că lipsea câte un cornet cu bomboane. Hana nu l-a pârât însă niciodată pe George şi nici băiatul pe surioara lui.

În prăvălie existau permanent pisici, care aveau rolul de a prinde şoareci. Odată însă, ca un cadou special pentru copii, mama şi tata au comandat pisoi Angora albi şi pufoşi. Două ghemotoace mici şi moi au sosit prin poştă, într-o cutie găurită pentru a putea respira. La început, Sylva, căţeaua-lup a familiei, uriaşă şi cu blana sură, i-a adulmecat bănuitoare. În scurt timp, însă, pisoii, pe care Hana i-a botezat Micki şi Mourek, au devenit membri acceptaţi ai familiei.

Hana şi George au urmat şcoala publică. Erau elevi normali, care făceau ştrengării şi aveau obişnuitele necazuri şi satisfacţii. Un lucru îi deosebea totuşi în mod clar de ceilalţi copii.

Familia Brady era de origine evreiască. Deşi nu erau religioşi, mama şi tata au dorit să le transmită copiilor moştenirea lor culturală. O dată pe săptămână, în timp ce tovarăşii de joacă ai lui Hana şi George mergeau la biserică, la cei doi fraţi venea un profesor care îi învăţa despre sărbătorile evreieşti şi despre istoria evreilor.

În Nové Město na Moravě mai trăiau şi alte familii de evrei, însă Hana şi George erau singurii copii evrei din oraş. În primii lor ani de viaţă, nimănui nu i-a păsat că erau „altfel". În scurt timp însă, originea evreiască avea să devină trăsătura lor cea mai importantă.

TOKIO,
iarna 2000

CÂND S-A ÎNTORS în biroul ei, în cealaltă parte a globului, în Japonia, şi după mai bine de jumătate de secol, Fumiko Ishioka şi-a reamintit cum ajunsese geamantanul în muzeu.

În 1998 îşi luase în primire postul de coordonatoare a unui muzeu mic, numit Centrul Holocaustului din Tokio. Menirea lui era de a-i învăţa pe copiii japonezi despre Holocaust. La o conferinţă din Israel, Fumiko cunoscuse câţiva supravieţuitori ai Holocaustului, oameni care trecuseră prin ororile lagărelor de concentrare. Rămăsese uimită de optimismul lor şi de bucuria cu care îşi trăiau viaţa, în

În Centru, Fumiko îi învaţă pe copii despre Holocaust.

Centrul de Resurse și Educație despre Holocaust din Tokio.

ciuda tuturor suferințelor îndurate. Când era tristă sau supărată, Fumiko se gândea adesea la supraviețuitorii aceia, înțelepți și cu o voință de fier. De la ei învățase foarte mult.

Fumiko a dorit totodată ca tinerii din Japonia să învețe din lecțiile oferite de Holocaust. Era misiunea ei. Dar nu era una ușoară. Cum i-ar fi putut ajuta pe copiii japonezi să înțeleagă întâmplările teribile prin care trecuseră milioane de copii evrei de pe un continent îndepărtat, cu peste cincizeci de ani în urmă?

A decis că modul cel mai bun pentru a începe ar fi fost prin intermediul unor obiecte reale, pe care copiii să le vadă și să le atingă. A scris la muzee evreiești și ale Holocaustului din toată lumea – Polonia, Ger mania, Statele Unite și Israel –, rugându-le să-i împrumute exponate care aparținuseră unor copii. Și-a postat cererea și pe internet. A scris unor persoane care ar fi putut s-o ajute. Fumiko căuta o pereche de pantofi și un geamantan.

Fumiko Ishioka şi unul dintre copiii aflaţi în vizită la Centru.

Toţi au refuzat-o, spunându-i că asemenea obiecte pe care le păstraseră cu atâta grijă erau prea preţioase pentru a le trimite unui muzeu atât de mic şi aflat aşa de departe. Fumiko n-a ştiut ce să facă în continuare. Nu era totuşi genul de persoană care să cedeze cu uşurinţă, ci dimpotrivă. Cu cât primea mai multe refuzuri, cu atât era mai hotărâtă să continue.

În toamna aceea, Fumiko a plecat în Polonia, unde fuseseră construite multe lagăre de concentrare naziste. Acolo, a vizitat Muzeul Auschwitz, amplasat pe locul celui mai cunoscut lagăr. Fumiko a solicitat o audienţă la directorul-adjunct al muzeului şi i-au fost acordate cinci minute pentru a-şi expune doleanţele. Când a plecat din biroul

directorului-adjunct obţinuse promisiunea că îi va fi analizată cererea.

După câteva luni a primit un colet de la Muzeul Auschwitz, care conţinea un pantof şi un ciorap de copil, un pulover de copil, un container cu gaz otrăvitor Zyklon B şi un geamantan – geamantanul Hanei.

În copilărie, Hanei îi plăcea să se joace în aer liber.

Nové Město na Moravě, 1938

HANA AVEA PĂRUL BLOND, ochii albaştri şi un chip rotund şi drăgălaş. Era o fetiţă puternică. Din când în când, îşi provoca la luptă fratele, doar pentru a dovedi ce forţă avea. Deşi George era cu trei ani mai mare, Hana îl învingea câteodată. Dar, în majoritatea cazurilor, cei doi se jucau cuminţi împreună.

Verile se jucau de-a marinarii în pârâul din spatele casei. Se suiau într-o albie veche din lemn şi navigau, până când unul dintre ei scotea dopul din mijloc şi se scufundau, râzând şi împroşcându-se cu apă. În livada din spatele casei existau trei leagăne diferite: unul pentru prunci, unul dublu şi unul prins de un copac uriaş, care se balansa tocmai peste pârâu. Uneori, copiii din vecini se strângeau acolo pentru concursuri de legănat. Cine se putea înălţa cel mai sus? Cine putea sări cel mai departe? Adesea Hana ieşea câştigătoare.

Pe holurile lungi ale apartamentului lor de deasupra prăvăliei, Hana gonea pe trotineta ei roşie, iar George pe trotineta lui albastră. Iernile, cei doi fraţi construiau fortăreţe din zăpadă şi schiau. Dragostea cea mai mare a Hanei era însă patinajul, şi se antrena cu sârg, perfecţionându-şi piruetele pe iazul îngheţat din Nové Město na Moravě. Uneori, când purta echipamentul special de patinaj – roşu, cu manşete din blăniţă albă la mâneci –, visa că era o prinţesă dansatoare. Părinţii, prietenii şi George îi aplaudau atât execuţiile, cât şi visul.

Copiii construind o cazemată din zăpadă.

Hana în costumul roșu de patinaj.

Deoarece mama şi tata munceau şase zile pe săptămână, dimineţile de duminică aveau o însemnătate aparte pentru familie. Când se trezeau, George şi Hana se strecurau în patul părinţilor, sub plapuma groasă din puf. Verile, în după-amiezile de duminică, toţi se urcau în automobil şi plecau spre cea mai apropiată fortăreaţă sau castel, pentru un picnic, uneori cu unchiul Ludvik şi mătuşa Hedda, care locuiau tot în Nové Město na Moravě. Iarna se plimbau cu sania sau plecau cu schiurile de fond în călătorii aventuroase. Hana era o foarte bună schioare. Pe pârtia de opt kilometri dintre Nové Město na Moravě şi un sat din apropiere (care avea o ceainărie minunată, cu produse de patiserie cu cremă delicioase), fetiţa

Hana și George au învățat de mici să schieze.

se afla întotdeauna în fruntea grupului mare format din verișori și verișoare, deși era cea mai mică dintre ei.

Însă în ajunul Anului Nou din 1938, în aer plutea o amenințare. Se vorbea despre război. Adolf Hitler și partidul său nazist ajunseseră la putere în Germania. La începutul aceluiași an, Hitler ocupase Austria și apoi intrase cu armata în unele regiuni din Cehoslovacia. La ușa familiei

Brady, au început să apară refugiaţi – oameni care încercau să scape de nazişti –, cerşind bani, mâncare şi adăpost. Ei găseau de fiecare dată o primire caldă din partea mamei şi tatei. Dar copiii erau derutaţi. Cine erau oamenii aceia? se întreba Hana. De ce vin ei aici? De ce nu vor să stea în propriile lor case?

Serile, după ce Hana şi George erau trimişi la culcare, mama şi tata stăteau lângă aparatul de radio şi ascultau ştirile. Adesea li se alăturau prieteni, cu care discutau până noaptea târziu despre cele auzite.

— O să vorbim încet, spuneau ei, să nu trezim copiii.

Conversaţia dintre adulţi era atât de intensă şi discuţiile atât de animate, încât rareori auzeau scârţâiturile podelelor din holul întunecat, când Hana şi George se furişau în vârful picioarelor în locul lor secret de lângă living, de unde trăgeau cu urechea. Aşa au aflat copiii despre noile legi antievreieşti din Austria. Au aflat despre *Kristallnacht* („Noaptea de cristal" sau „Noaptea sticlei sparte"), când bande de huligani nazişti atacaseră cartierele evreilor, spărgând ferestrele caselor şi magazinelor, incendiind sinagogi şi bătând oameni pe străzi.

— Aşa ceva nu s-ar putea întâmpla şi aici, nu? l-a întrebat Hana şoptit pe fratele ei.

— Şşş, i-a răspuns George. Dacă vorbim, ne vor auzi şi ne vor trimite înapoi în pat.

Într-o seară, vecinul lor, domnul Rott, le-a prezentat celorlalţi o idee neaşteptată.

— Toţi simţim că se apropie războiul, a început el. Viaţa pentru evrei nu mai este sigură aici. Ar trebui să plecăm din Nové Město na Moravě, să părăsim Cehoslovacia, şi să ne ducem în America, în Palestina, în Canada. Oriunde. Să plecăm acum, până nu-i prea târziu.

Toţi au fost luaţi prin surprindere.

— Ţi-ai pierdut minţile, domnule Rott? a întrebat cineva. Aici sunt căminele noastre. Aici este patria noastră.

Şi discuţia s-a încheiat acolo.

În ciuda situaţiei apăsătoare, familia Brady a sărbătorit cu aceeaşi veselie dintotdeauna sosirea anului 1939. De Revelion, după ospăţul cu cârnaţi, salamuri, curcan şi budincă, copiii s-au pregătit să joace jocul tradiţional, în care preziceau viitorul. Hana, George şi verişorii lor din aşezările din jur au primit câte o jumătate de coajă de nucă în care au fixat câte o lumânare micuţă. După aceea, în mijlocul încăperii a fost adus un lighean mare cu apă şi copiii şi-au lansat bărcuţele. Coaja de nucă a lui George, care avea unsprezece ani, s-a rotit şi s-a rotit, pentru ca în cele din urmă să se oprească şi să se încline pe o parte. Lumânarea a continuat să ardă. Hana şi-a lansat şi ea bărcuţa, care, pentru câteva clipe, a lunecat fără un singur tremur. După aceea a vibrat, s-a răsturnat pe o parte, iar lumânarea a atins apa şi s-a stins.

TOKIO,
martie 2000

DIN ZIUA ÎN CARE G EAMANTANUL a sosit în Tokio, Fumiko şi copiii au fost atraşi de el. Micul Akira de zece ani, căruia îi plăcea de obicei să glumească şi să tachineze, s-a întrebat cu glas tare cum era să fii orfan. Maiko era mai mare, îi plăcea să petreacă şi era o excelentă practicantă a înotului sincron. Dar, în prezenţa geamantanului, simţea nevoia să tacă. Se gândea cum era să fii despărţit cu sila de propriii tăi prieteni.

Geamantanul era singurul obiect din Centru care avea asociat un nume. Judecând după data scrisă pe el, Fumiko şi copiii au bănuit că Hana ar fi avut treisprezece ani când fusese trimisă la Auschwitz. Era cu un an mai mică decât mine, a spus o fată. Avea vârsta surorii mele mai mari, a zis Akira.

Fumiko a trimis o nouă scrisoare Muzeului Auschwitz. Ar fi putut s-o ajute să afle ceva despre fetiţa care deţinuse geamantanul? Nu, i s-a răspuns, nici cei din Auschwitz nu ştiau mai multe.

— Încearcă altceva, a îndemnat-o Maiko.

— Nu te da bătută, a zis Akira.

Copiii au început să scandeze încurajări, ca galeria unei echipe sportive:

— Ca-u-tă! Ca-u-tă!

Fumiko le-a promis c-o va face.

A scris după aceea la Yad Vashem, muzeul israelian al Holocaustului. Nu, i-a răspuns directorul, n-auziseră

niciodată de o fetiță pe nume Hana Brady. Ați încercat la Muzeul Memorial al Holocaustului din Washington, DC? Fumiko a scris la Washington, însă a primit același răspuns. Nu deținem niciun fel de informații despre o fetiță pe nume Hana Brady. Fumiko se simțea descurajată...

Pentru ca apoi, pe neașteptate, să primească o înștiințare de la Auschwitz. Cei din muzeu descoperiseră ceva. Găsiseră numele Hanei pe o listă. Așa au aflat că fetița sosise la Auschwitz dintr-un loc numit Theresienstadt.

Nové Město na Moravě, 1939

PE 15 MARTIE 1939, trupele naziste ale lui Hitler au ocupat restul Cehoslovaciei şi viaţa familiei Brady s-a schimbat pentru totdeauna. Naziştii au declarat că evreii reprezentau o influenţă rea şi periculoasă. Din clipa aceea, familia Brady şi ceilalţi evrei din Nové Město na Moravě aveau să fie nevoiţi să trăiască după alte reguli.

Evreii îşi puteau părăsi locuinţele doar la anumite ore din zi. Ei putea face cumpărături numai din anumite magazine şi numai la anumite ore. Evreii nu aveau voie să călătorească, aşa încât se terminase cu vizitele la iubitele mătuşi, unchi şi bunici din localităţile învecinate. Soţii Brady au fost siliţi să declare naziştilor absolut tot ce deţineau: obiecte de artă, tacâmuri, carnete de economii. Ei s-au grăbit să-şi ascundă lucrurile cele mai preţioase sub ţiglele care acopereau podul casei. Colecţia de timbre a tatei şi argintăria mamei au fost depozitate la prieteni neevrei. Însă aparatul de radio al familiei a trebuit dus la un birou central şi predat unui oficial nazist.

Într-o zi, Hana şi Geo rge s-au aşezat la coadă la cinematograf pentru a viziona „Albă ca Zăpada şi cei şapte pitici". Când au ajuns la casa de bilete, au văzut un afiş pe care scria „Accesul evreilor interzis". Cei doi fraţi s-au întors acasă cu chipurile învăpăiate şi ochii arzători. Când a intrat pe uşă, Hana era furioasă şi necăjită.

— Ce se-ntâmplă cu noi? a întrebat ea. De ce nu pot merge la filme? De ce n-aş putea ignora pur şi simplu afişul?

Pe măsură ce restricțiile naziste au sporit, Hana și George s-au sprijinit reciproc.

Mama şi tata au schimbat priviri triste. Răspunsurile la aceste întrebări nu erau simple.

Fiecare săptămână părea să aducă alte noi restricţii. Evreii n-aveau voie pe terenurile de joacă. Evreii n-aveau voie pe terenurile de sport. Evreii n-aveau voie în parcuri. În scurt timp, Hana n-a mai putut merge la sala de gimnastică. Până şi iazul pe care patina fusese declarat interzis. La început, prietenele ei – care nu erau evreice – au fost la fel de descumpănite. Stăteau laolaltă la şcoală, aşa cum făcuseră dintotdeauna, şi continuau să se distreze de minune, făcând pozne în clasă şi în curţile caselor lor.

— Orice se va-ntâmpla, vom rămâne mereu prietene, a promis Maria, prietena cea mai bună a Hanei. Nu vom îngădui nimănui să ne spună cu cine putem să ne jucăm şi cu cine nu!

Însă treptat, odată cu trecerea lunilor, toate tovarăşele de joacă ale Hanei, până şi Maria, au încetat să mai vină la ea după şcoală şi în weekenduri. Părinţii Mariei i-au cerut

Hana și tatăl ei.

să se țină departe de Hana. Ei se temeau că naziștii le vor pedepsi toată familia pentru că-i îngăduiseră Mariei să fie prietenă cu o evreică. Hana se simțea foarte singură.

Cu fiecare nou prieten pierdut și cu fiecare nouă restricție, Hana și George simțeau că lumea lor devenea tot mai strâmtă. Erau supărați. Erau triști. Și erau frustrați.

— Ce putem face? își întrebau părinții. Unde putem merge acum?

Mama și tata s-au străduit din răsputeri să le abată atenția și să-i ajute să descopere noi mijloace de a se distra.

— Sunteți norocoși, le-a spus mama, că avem o grădină așa de mare. Vă puteți juca de-a v-ați ascunselea. Vă puteți da în leagăn. Puteți să inventați jocuri. Puteți să vă jucați de-a detectivii în magazii. Puteți să explorați tunelul secret. Puteți să jucați mima. Fiți recunoscători că vă aveți unul pe celălalt!

Cei doi frați erau recunoscători că se aveau unul pe celălalt și se jucau într-adevăr împreună, dar asta nu-i făcea să se simtă mai fericiți, fiindcă erau multe lucruri pe care acum nu le mai puteau face și existau multe locuri în care acum nu mai puteau merge. Într-o zi frumoasă de primăvară, când soarele strălucea, ei stăteau în livadă, plictisiți. Brusc, Hana a izbucnit în lacrimi.

— Nu-i cinstit! a răbufnit ea. Urăsc situația asta. Vreau ca totul să fie cum era înainte.

A smuls un smoc de iarbă din pământ şi l-a aruncat în aer. Şi-a privit după aceea fratele. Ştia că era la fel de necăjit.

— Ia stai aşa, a spus George. Am o idee.

Peste câteva minute s-a întors, aducând un caiet, un toc, o sticlă goală şi un hârleţ.

— Ce vrei să faci? l-a întrebat Hana.

— Poate că dacă vom scrie toate lucrurile care nu ne plac, ne vom simţi mai bine, a răspuns băiatul.

— Asta-i o prostie! N-o să-mi poată aduce înapoi parcul sau terenul de joacă. N-o s-o poată aduce înapoi pe Maria.

Însă George a insistat. La urma urmelor, el era fratele mai mare, iar Hana oricum n-avea o idee mai bună. Aşa încât, în următoarele ore, copiii şi-au revărsat nefericirile pe hârtie; în general, George a scris, iar Hana a vorbit. Au întocmit liste cu lucrurile care le lipseau şi liste cu lucrurile care îi înfuriau. După aceea au întocmit liste cu tot ce vor face, tot ce vor avea şi cu toate locurile pe care le vor vizita când aceste vremuri întunecate vor lua sfârşit.

După ce au terminat, George a luat foile de hârtie, le-a rulat într-un sul, a îndesat sulul în sticlă şi a astupat-o cu dopul. Apoi s-au dus la leagănul dublu, unde Hana a săpat o groapă adâncă. Aceea avea să fie ascunzătoarea pentru o parte din tristeţile şi frustrările lor. George a pus sticla pe fundul gropii şi Hana a acoperit-o cu grijă cu pământ. Iar după ce au terminat, lumea li s-a părut ceva mai luminoasă şi mai veselă – cel puţin în ziua aceea.

Era greu să priceapă tot ce se întâmpla. Mai ales acum, când nu mai aveau aparatul de radio. Tata şi mama ascultaseră zilnic ştirile de la ora opt seara emise de la Londra, care-i ţineau la curent cu cele mai recente ticăloşii

ale lui Hitler. Însă evreilor li se ordonase să nu-şi mai părăsească locuinţele după ora opt seara. Ascultarea emisiunilor de radio era strict interzisă, iar pedepsele pentru încălcarea oricăror reguli erau foarte severe. Toţi se temeau să nu fie arestaţi.

Tata a ticluit un plan ingenios prin care să ocolească reglementările impuse de nazişti. El şi-a rugat un vechi prieten, care avea în grijă ceasul mare din turnul bisericii, să-i facă o favoare. Ar fi putut oare, l-a întrebat tata, ca la începutul serii să dea ceasul înapoi cu cincisprezece minute? În felul acela, tata putea să se ducă la casa vecinului, să asculte buletinul de ştiri şi apoi să vină repede acasă când clopotul bătea ora opt seara (de fapt, ar fi fost ora opt şi un sfert). Santinela nazistă care patrula prin piaţa oraşului nu şi-ar fi dat seama de nimic. Iar tata a fost încântat că planul lui a avut într-adevăr succes. Din păcate, ştirile pe care le auzea la radio erau proaste. Foarte proaste. Naziştii câştigau toate bătăliile şi avansau pe toate fronturile.

Hana şi George.

TOKIO,
martie 2000

THERESIENSTADT. Acum Fumiko şi copiii ştiau că Hana sosise în Auschwitz de la Theresienstadt. Fumiko a fost incitată. Era prima informaţie concretă pe care o descoperise despre Hana. Primul indiciu.

Theresienstadt era numele pe care naziştii îl dăduseră localităţii cehe Terezin. Era un orăşel frumos, cu două fortăreţe impozante, prima construită în anii 1800 pentru prizonierii militari şi politici. După ce au invadat Cehoslovacia, naziştii au transformat Terezin în ghetoul Theresienstadt – o aşezare-închisoare înconjurată de ziduri, păzită şi ticsită, în care se aflau evreii ce fuseseră siliţi să-şi părăsească locuinţele. În al Doilea Război Mondial, acolo au fost trimişi mai bine de 140.000 de evrei, dintre care 15.000 erau copii.

Fumiko a stat trează până noaptea târziu şi biroul ei a fost singura lumină din Centrul cufundat în întuneric, pentru a citi tot ce a putut găsi despre Theresienstadt.

Aşa a aflat că în ghetoul acela se petrecuseră lucruri cumplite şi că, în decursul câtorva ani, aproape toţi locuitorii săi fuseseră deportaţi din nou, fuseseră îmbarcaţi în trenuri şi trimişi spre cele mai groaznice lagăre de concentrare din Est, care erau supranumite „lagărele morţii".

Fumiko a mai aflat de asemenea că în Theresienstadt au existat şi acte de curaj, înălţătoare. Printre adulţii închişi acolo s-au numărat şi persoane deosebite: artişti de seamă, muzicieni faimoşi, istorici, filozofi, creatori de modă,

psihologi. Toţi se aflau la Theresienstadt doar pentru că erau evrei. Între zidurile ghetoului fusese înghesuit un volum uriaş de talente şi erudiţie. Sub nasul naziştilor şi asumându-şi riscuri însemnate, deţinuţii au gândit şi au pus la cale un sistem complex de predare, învăţare, punere în scenă şi reprezentare atât pentru adulţi, cât şi pentru copii. Ei erau decişi să le reamintească elevilor că – în ciuda războiului, în ciuda mediului cenuşiu şi suprapopulat în care trăiau acum, în ciuda tuturor evenimentelor neplăcute din ultima vreme – lumea era un loc minunat şi toţi oamenii puteau contribui cu ceva pentru a-i spori frumuseţea.

Fumiko a mai aflat că în Theresienstadt copiii fuseseră învăţaţi să picteze şi să deseneze. Şi, ca prin miracol, 4.500 de desene create de ei supravieţuiseră războiului. Inima tinerei japoneze a început să bată mai repede. Era oare posibil ca printre desenele acelea să se numere unul sau mai multe semnate de Hana Brady?

Nové Město na Moravě,
toamna 1940 – primăvara 1941

TOAMNA A ADUS CU EA VREMEA RECE, dar şi mai multe restricţii şi greutăţi.

Hana ar fi trebuit să înceapă clasa a III-a, însă naziştii au anunţat că copiii evrei nu mai aveau voie să meargă la şcoală.

— Acum n-o să-mi mai văd niciodată prietenele! s-a tânguit fetiţa când părinţii au anunţat-o vestea cea rea. Acum nu voi mai ajunge învăţătoare când voi fi mare!

Ea visase mereu să stea în faţa clasei şi să fie urmărită cu atenţie de toţi elevii.

Mama şi tata erau hotărâţi ca Hana şi fratele ei să-şi continue educaţia. Din fericire, aveau destui bani ca să angajeze o tânără din satul vecin, care să fie tutora Hanei, şi un profesor bătrân refugiat care să-i predea lui George.

Mama a încercat să-şi păstreze voia bună.

— Bună dimineaţa, Hana! începea ea să cânte după ce răsărea soarele. E timpul pentru micul dejun. Nu cred că vrei să-ntârzii la „şcoală".

În fiecare dimineaţă, Hana se aşeza la masa din sufragerie cu tutora ei. Tânăra era blândă şi bună şi se străduia din răsputeri s-o încurajeze la citire, ortografie şi aritmetică. A adus o mică tablă neagră, pe care a rezemat-o de un scaun. Uneori îi îngăduia Hanei să deseneze cu creta şi să şteargă tabla cu buretele. Dar în şcoala aceasta nu existau nici colegi, nici şotii, nici recreaţii. Hanei îi venea greu să

Hana, mama ei și George în vremuri mai fericite.

fie atentă ori să se concentreze asupra lecțiilor. În întunecimea iernii, familia Brady se simțea tot mai copleșită.

Iar odată cu sosirea primăverii a venit și dezastrul. În martie 1941, mama a fost arestată de Gestapo, temuta poliție secretă a lui Hitler.

Familia a primit o scrisoare prin care i se ordona mamei să se prezinte la ora nouă dimineață la sediul Gestapoului din orașul apropiat Iglau. Pentru a fi acolo la timp, mama trebuia să plece în toiul nopții. Ea dispunea doar de o zi pentru a pregăti totul și a-și lua rămas-bun de la familie.

Mama i-a chemat pe copii în living, s-a așezat pe sofa și i-a luat în brațe. Le-a spus că va lipsi pentru o vreme. Hana s-a lipit strâns de ea.

— Trebuie să fiți cuminți cât voi lipsi, le-a spus mama. Să-l ascultați pe tata și să nu-i ieșiți din vorbă. Eu vă voi scrie, le-a mai promis ea. O să-mi scrieți și voi?

George şi-a ferit privirea. Hana tremura toată. Copiii erau prea şocaţi pentru a răspunde. Mama nu-i mai părăsise niciodată până atunci.

Când a învelit-o pe Hana cu plapuma în seara aceea, mama a ţinut-o strâns în braţe. Şi-a trecut degetele mângâietoare prin părul fetiţei, aşa cum făcea când Hana era mică. I-a cântat cântecelul ei de leagăn favorit, din nou şi din nou. Hana a adormit cu braţele în jurul gâtului mamei. Dimineaţă, când s-a trezit, mama nu mai era.

Tokio,
aprilie 2000

LUI FUMIKO NU I-A VENIT SĂ-ŞI CREADĂ OCHILOR când la biroul ei din Tokio a sosit un colet plat. Cu numai câteva săptămâni în urmă, scrisese Muzeului Ghetoului Terezin din actuala Republică Cehă. În scrisoarea ei, Fumiko explicase cât de mult doreau ea şi copiii să găsească orice care să le permită o legătură mai strânsă cu Hana. Cei din muzeu îi răspunseseră că nu cunoşteau povestea personală a Hanei, dar ştiau despre uriaşa colecţie de desene realizate de copii, care fusese

Unul dintre desenele Hanei de la Theresienstadt.

ascunsă în lagăr. Multe dintre desenele acelea erau expuse acum în Muzeul Evreiesc din Praga.

Fumiko a deschis pachetul. Era atât de surescitată, încât îi tremurau mâinile. Înăuntru se găseau fotografiile a cinci desene. Două desene erau în culori: unul reprezenta un parc cu o bancă, iar altul zugrăvea un picnic pe malul râului. Celelalte desene fuseseră realizate în creion şi cărbune: unul înfăţişa un copac, altul prezenta ţărani care întorceau fânul pe câmp, iar al treilea schiţa oameni cu geamantane, care coborau dintr-un tren. În colţul din dreapta sus al tuturor desenelor scria numele „Hana Brady".

NOVÉ MĚSTO NA MORAVĚ,
toamna 1941

ÎNTRUCÂT ÎI PROMISESE MAMEI, Hana s-a străduit din răsputeri să se comporte cât mai frumos. Şi-a ajutat tatăl când a putut şi şi-a făcut lecţiile. Boshka, iubita lor menajeră, a încercat să-i gătească mâncărurile favorite şi să-i dea porţii suplimentare de desert. Hana simţea însă mult lipsa mamei, mai ales seara. Nimeni altcineva nu-i putea mângâia părul cu exact aceeaşi atingere. Nimeni altcineva nu-i putea cânta cântece de leagăn. Iar râsul sonor şi plin de viaţă al mamei – acela le lipsea tuturor.

Copiii au aflat că mama lor fusese trimisă într-un loc numit Ravensbruck, un lagăr de concentrare pentru femei, din Germania.

— Este departe de noi? şi-a întrebat Hana tatăl.

— Când o să se-ntoarcă? a vrut George să ştie.

Tatăl i-a asigurat pe copii că făcea tot ce putea pentru a o scoate pe mama de acolo.

* * *

Într-o zi, Hana citea în camera ei, când a auzit-o pe Boshka strigând-o. A decis s-o ignore. Nu avea chef de corvezi gospodăreşti. Şi la ce altceva s-ar fi putut aştepta? Însă Boshka a continuat să strige:

— Hana! Hana! Unde eşti? Vino repede! Te aşteaptă ceva special la poştă.

Când a auzit cuvintele acelea, Hana a azvârlit cartea din mâini. Să fi fost oare ceea ce spera cel mai mult? A ieşit în

goană din casă şi a ţinut-o într-o fugă pe stradă până la oficiul poştal. Acolo s-a apropiat de ghişeu.

— Aveţi ceva pentru mine? a întrebat ea.

Femeia de la ghişeu i-a întins prin ferestruică un pacheţel cafeniu. Inima Hanei a tresărit când a recunoscut scrisul mamei. Degetele i-au tremurat şi a deschis pacheţelul. Înăuntru se afla o inimioară maronie. Era făcută din pâine şi avea săpate în ea iniţialele „HB". Alături era o scrisoare.

Iubita mea, îţi doresc numai bine pentru ziua ta de naştere. Îmi pare rău că anul acesta nu te pot ajuta să sufli în lumânări. Inimioara este o amuletă pe care am făcut-o pentru brăţara ta. Hainele ţi-au rămas cumva prea mici? Roagă-i pe tati şi pe Georgie să vorbească cu mătuşile tale să croiască nişte haine noi pentru fetiţa mea care a crescut mare. Mă gândesc tot timpul la tine şi la fratele tău. Eu sunt bine. Eşti fetiţă cuminte? O să-mi scrii o scrisoare? Sper că tu şi Georgie învăţaţi bine. Eu sunt bine. Mi-e tare dor de tine, iubita mea Hanichka. Te sărut.

Cu drag, mama. Mai 1941. Ravensbruck.

Hana a închis ochii şi a strâns în palmă inimioara maronie din pâine. A încercat să-şi închipuie că mama stătea alături de ea.

* * *

Toamna aceea a mai adus o lovitură. Într-o zi, tata a sosit acasă cu trei bucăţele de stofă. Pe fiecare era steaua

galbenă a lui David, iar în mijlocul stelei scria un singur cuvânt: *Jude* – „evreu".

— Haideţi, copii, a spus tata şi a luat o foarfecă dintr-un sertar din bucătărie. Trebuie să tăiem stelele astea şi să ni le prindem pe haine. Trebuie să le purtăm de câte ori ieşim din casă.

— De ce? a întrebat Hana. Oamenii ştiu deja că suntem evrei.

— Aşa trebuie să facem, a răspuns tata.

Arăta atât de descurajat, trist şi obosit, încât Hana şi George n-au mai insistat.

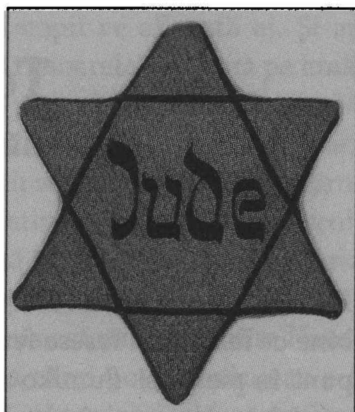
Din ziua aceea, Hana a ieşit mai rar din casă. Făcea aproape orice pentru a evita să poarte emblema galbenă în public. Ura steaua. Era umilitoare. Era ruşinoasă. Nu era îndeajuns, s-au întrebat cei doi fraţi, că-şi pierduseră parcul,

Cadourile făcute din pâine pe care mama Hanei le-a trimis familiei după ce a fost internată în lagăr.

iazul, şcoala şi prietenii? Acum, când părăseau casa, steaua era prinsă cu un ac pe hainele lor.

Un evreu din oraş n-a vrut să respecte ordinul. Se săturase de atâtea reguli şi restricţii. De aceea, într-o zi de la sfârşitul lunii septembrie 1941, el a ieşit din casă sfidător. Nu tăiase steaua, ci prinsese toată bucata de stofă de haină. Acest gest mărunt de rebeliune a fost observat imediat de ofiţerul nazist care conducea Nové Mĕsto na Moravĕ. Înfuriat, neamţul a declarat că aşezarea trebuia să devină imediat *judenfrei*, adică „fără evrei".

Evreilor li s-a ordonat să poarte stele din stofă galbenă de câte ori ieşeau în public.

Chiar a doua zi dimineaţă, un automobil negru şi mare, condus de un ofiţer nazist, s-a oprit în faţa casei familiei Brady. Înăuntru se înghesuiau deja patru evrei speriaţi. La uşă a răsunat o ciocănitură. Tata a deschis. Hana şi George erau în spatele lui. Ofiţerul de Gestapo s-a răstit la tata să iasă imediat. Copiilor nu le-a venit să-şi creadă urechilor. Au rămas locului, împietriţi, îngroziţi şi tăcuţi. Tata i-a îmbrăţişat şi i-a implorat să fie curajoşi. Apoi a dispărut şi el.

Tokio,

primăvara 2000

FUMIKO A FOST FASCINATĂ DE DESENELE HANEI. Ştia că ele îi vor ajuta pe copii să-şi imagineze mai bine ce fel de om fusese fetiţa. Avea să le fie mai uşor să se pună în pielea ei. Fumiko a avut dreptate.

Mai mult ca oricând, copiii care se oferiseră voluntari în Centru şi-au concentrat atenţia asupra Hanei. Conduşi de Maiko, unii dintre ei au înfiinţat un grup care avea

Alt desen al Hanei din Theresienstadt.

misiunea de a-i învăţa pe alţi copii ce aflaseră ei. Şi-au numit clubul „Small Wings" („Aripioarele"). O dată pe lună, se întâlneau pentru a-şi pune la punct buletinul informativ. Fiecare avea rolul său. Cei mari scriau articole. Cei mici erau încurajaţi să deseneze. Alţii scriau poezii. Cu ajutorul lui Fumiko, ei şi-au trimis buletinele informative la şcoli îndepărtate, astfel ca şi alţii să poată afla despre istoria Holocaustului şi povestea Hanei.

Mai mult decât orice, ei doreau să ştie cum arăta Hana. Doreau să vadă chipul fetiţei, a cărei poveste tânjeau s-o afle. Fumiko a înţeles că dacă putea găsi o fotografie a Hanei, aceasta ar fi devenit încă şi mai reală pentru copii, aidoma unei fiinţe vii. Fumiko era hotărâtă să-şi continue căutările.

„Small Wings".

După ce a avut desenele, un ciorap, pantofiorul, puloverul şi, desigur, geamantanul Hanei, Fumiko a simţit că era momentul potrivit pentru a inaugura expoziţia la care lucrase: „Holocaustul văzut prin ochii copiilor”.

NOVÉ MĚSTO NA MORAVĚ,
iarna 1941-1942

ACUM RĂMĂSESERĂ DOAR CEI DOI FRAŢI. Fără părinţi lângă ei. George şi-a cuprins cu braţul surioara de zece ani şi i-a promis că va avea grijă de ea. Menajera Boshka a încercat să le distragă atenţia cu un desert special şi o conversaţie veselă. N-a avut însă succes. Copiii erau trişti şi foarte speriaţi.

La câteva ore după arestarea tatălui lor, în uşă a răsunat o altă ciocănitură. Inima Hanei a bubuit. George a înghiţit un nod uriaş. După cine mai veniseră acum? Însă când au deschis uşa, copiii l-au văzut pe unchiul Ludvik, dragul lor unchi Ludvik.

— Tocmai am auzit vestea cea rea, a spus el îmbrăţişând-o pe Hana cu un braţ şi pe George cu celălalt braţ. Veniţi amândoi cu mine. Voi aparţineţi familiei, celor care vă iubesc.

Unchiul Ludvik era creştin şi se însurase cu sora tatei. Fiindcă nu era evreu, nu reprezenta o ţintă pentru nazişti. În acelaşi timp, era un om curajos, pentru că-i lua la el pe George şi Hana. Gestapoul avertizase că toţi cei care-i ajutau pe evrei aveau să fie aspru pedepsiţi.

Unchiul Ludvik le-a spus copiilor să-şi strângă lucrurile cele mai de preţ. Hana şi-a luat păpuşa în mărime naturală, Nana, pe care o avusese de când împlinise cinci ani. George a strâns toate fotografiile de familie. Fiecare şi-a umplut câte un geamantan cu haine. Hana a ales un geamantan mare, cafeniu, pe care-l mai folosise în excursiile cu familia.

Îi plăcea mult căptuşeala lui cu buline. După ce au strâns totul, au stins luminile şi au încuiat uşa în urma lor.

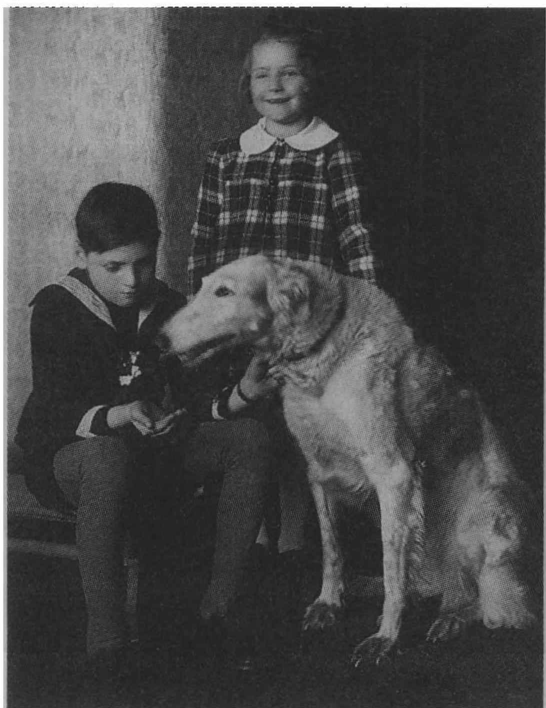
George, Hana şi păpuşa ei, Nana, care era aproape la fel de mare ca fetiţa.

În seara aceea, mătuşa şi unchiul ei au culcat-o pe Hana într-un pat mare şi au învelit-o cu o plapumă din fulgi.

— Vom avea grijă de tine, i-au promis, până se vor întoarce părinţii tăi. Iar dacă te trezeşti peste noapte, să ştii că suntem în camera de alături, de pe hol.

Hana a rămas însă trează mult timp după ce se stinseseră luminile, clipind în bezna nefamiliară. Patul îi era necunoscut, ciudat. Iar lumea – acum plină de primejdii – părea să se fi răsturnat cu capul în jos. Oare ce va mai urma? s-a întrebat ea speriată. În cele din urmă, a închis ochii şi a adormit.

A doua zi dimineaţă s-a trezit în lătrături insistente care răsunau sub fereastra ei. Inima a început să-i bată mai repede. Ce s-ar fi putut întâmpla? Apoi a recunoscut-o pe Sylvia, credincioasa lor căţea-lup. Ea traversase de una singură orăşelul, pentru a fi alături de Hana şi George. Cel puţin unii prieteni, şi-a spus fetiţa, rămân adevăraţi. Era o alinare măruntă.

Hana, George și cățeaua-lup Sylva.

Casa mătușii Hedda și a unchiului Ludvik era mică, dar confortabilă, cu o grădiniță frumoasă în spate. Era foarte aproape de școala din cartier și în fiecare zi cei doi frați îi priveau pe copiii cu ghiozdane, râzând și jucându-se în drum spre ore.

— Vreau să merg și eu la școală! a bătut Hana din picior, simțindu-se rănită și frustrată.

Însă nimeni n-o putea ajuta cu nimic în această privință.

În lunile ce au urmat, unchiul Ludvik și mătușa Hedda s-au străduit din răsputeri să le găsească o ocupație copiilor.

Hana și unchiul Ludvik cel iubitor și curajos.

George a tăiat lemne ore la rând. Hana a citit cărți și a jucat fel de fel de jocuri. Era foarte îndrăgită de verișorii ei, Vera și Jiri. Uneori a mers chiar la biserică împreună cu ei.

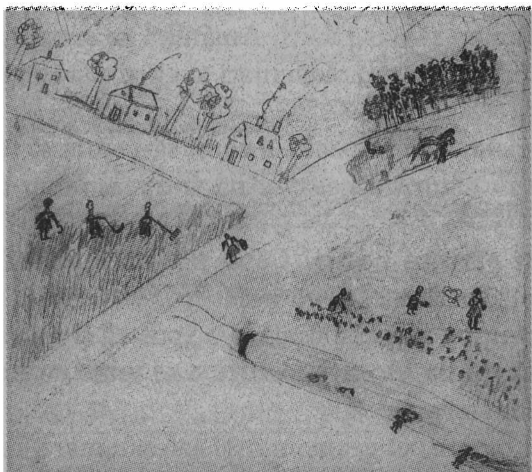
Şi, în fiecare zi la prânz, Hana și George se întorceau la casa lor pentru a mânca împreună cu menajera Boshka. Femeia îi răsfăța, îi îmbrățișa și-i săruta, și le reamintea că le promisese părinților că-i va menține sănătoși, hrănindu-i bine.

La câteva săptămâni, sosea o scrisoare de la tata, care se afla în închisoarea Gestapoului din Iglau. George îi citea Hanei numai părțile vesele. Băiatul considera că surioara lui era prea mică pentru a cunoaște tot adevărul despre

condițiile dure din închisoare și despre disperarea cu care-și dorea tatăl lor să fie liber. Dar nu era prea mică pentru a fi deportată de naziști.

Hana și George dând o mână de ajutor pe câmp.

Mai târziu, la Theresienstadt, Hana a făcut acest desen cu oameni care lucrează pe câmp.

NOVÉ MĚSTO NA MORAVĚ, mai 1942

Într-o zi, la casa mătuşii Hedda şi unchiului Ludvik a sosit o înştiinţare. Hana şi George Brady erau anunţaţi să se prezinte la centrul de deportare din Trebic, aflat la cincizeci de kilometri de Novĕ Mĕsto na Moravĕ, în ziua de 14 mai 1942. De lucrul acesta se temuse unchiul Ludvik. El i-a chemat pe Hana şi George în biroul său şi le-a citit scrisoarea. După aceea a încercat să pună veştile rele în cea mai bună lumină posibilă.

— Veţi pleca într-o călătorie, le-a spus el. Împreună! Veţi merge într-un loc unde sunt mulţi alţi evrei, mulţi alţi copii cu care să vă jucaţi. Poate că acolo nu va mai trebui să purtaţi steaua galbenă!

George şi Hana au rămas tăcuţi. Amândoi se simţeau nefericiţi că erau din nou dezrădăcinaţi şi că-şi părăseau unchiul şi mătuşa.

Hana era speriată. Când Boshka a venit să-i ajute să se pregătească pentru călătoria aceea ciudată, fetiţa a asaltat-o cu întrebări:

— Unde sunt părinţii noştri? Când îi vom revedea? Unde vom ajunge? Ce putem lua cu noi?

Boshka n-a ştiut ce să-i răspundă. I-a spus că şi ea va pleca din Nové Mĕsto na Moravĕ, pentru a se muta cu un frate care locuia la o fermă.

Hana şi-a luat de sub pat geamantanul cafeniu mare, cu căptuşeala din hârtie imprimată cu buline. A împachetat un sac de dormit care, spera ea, îi va reaminti mirosul casei,

JUDISCHE KULTUSGEMEINDE IN PRAG
ŽIDOVSKÁ NÁBOŽENSKÁ OBEC V PRAZE

Herrn, Frau, Fräulein
Pan, paní, slečna

Brady Hanna

100.436

Neustadtl Mähr.

13

[illegible]

Über Weisung der Zentralstelle für jüdische Auswanderung Prag haben Sie sich | Z nařízení Zentralstelle für jüdische Auswanderung Prag dostavte se

am - dne 30. IV. 1942

um - v 10 Uhr - hod.

in - do Trebitsch

einzufinden.

Jede vorgeladene Person hat mitzubringen | Každá předvolaná osoba přinese s sebou

1. Geburtsschein,
2. Bürgerlegitimation [illegible],
3. diese Vorladung.

1. rodný list,
2. občanskou legitimaci [illegible],
3. toto předvolání.

[illegible]

Um die vorgeschriebene Vorladungsstunde einhalten zu können, werden Sie den | [illegible]

29.4.42 um - v 18.03 Uhr - hod.

von - z Neustadtl über Saar

abgehenden Zug benützen.

Zur Rückreise müssen Sie, den | K návratu musíte nastoupiti do vlaku, který opouští

um - v 16.38 Uhr - hod.

vom Vorladungsort abgehenden Zug benützen. | místo předvolání.

[illegible]

JUDISCHE KULTUSGEMEINDE IN PRAG
ŽIDOVSKÁ NÁBOŽENSKÁ OBEC V PRAZE

A 4/212 - V - 1n - III/42 - [illegible] - A. D.

Documentul care ordonă deportarea Hanei din casa unchiului ei pe 30 aprilie 1942. De fapt, a fost trimisă la Theresienstadt pe 14 mai.

indiferent cât de departe ar fi ajuns. La fel a procedat şi George. Printre haine, au strecurat salamuri şi zahăr, ca şi câteva amintiri dragi.

Unchiul Ludvik a fost sfâşiat de plecarea nepoţilor săi. L-a rugat pe un căruţaş să-i ducă la centrul de deportare, deoarece el nu se simţea pur şi simplu în stare. Împreună cu soţia lui s-a străduit din răsputeri să-şi ascundă lacrimile când şi-au luat rămas-bun de la Hana şi George. Au promis că-i vor aştepta să se întoarcă în Nové Město na Moravě după terminarea războiului. Când căruţaşul a sunat din zurgălăi şi caii s-au îndepărtat de casă, nimeni n-a rostit niciun cuvânt.

După câteva ore, căruţaşul i-a lăsat pe Hana şi George în faţa unei clădiri uriaşe, folosită ca depozit. Acolo, cei doi fraţi s-au alăturat cozii de la intrare. Când au ajuns la intrare, şi-au spus numele unui soldat încruntat, care le-a făcut semn să intre în clădirea întunecată şi neaerisită.

Podeaua depozitului era acoperită cu saltele. Hana şi George au găsit două saltele alăturate într-un colţ şi s-au aşezat. Au privit în jur şi au observat că nu mai existau alţi copii. Erau însă sute de bărbaţi şi femei evrei, care aşteptau să fie trimişi într-un loc numit Theresienstadt. Toţi erau deportaţi.

Hana şi George au rămas patru zile şi patru nopţi în depozit, au mâncat alimentele pe care le aduseseră în geamantane şi au dormit pe saltele. Deşi unii adulţi au încercat să fie buni cu ei, cei doi fraţi nu aveau chef de tovărăşia altora. Se aveau unul pe celălalt şi au petrecut timpul citind, vorbind, moţăind şi gândindu-se la casa lor. Pe 16 mai 1942, Hana Brady şi-a sărbătorit în depozitul acela a unsprezecea aniversare, cu câteva bomboane şi un muc de lumânare.

Tokio,
iunie 2000

EXPOZIŢIA „HOLOCAUSTUL VĂZUT PRIN OCHII COPIILOR" a atras mai mulţi vizitatori decât îşi imaginase Fumiko, atât adulţi, cât şi copii. Istoria Holocaustului era necunoscută pentru mulţi dintre cei care veniseră la muzeu. Aşa cum sperase Fumiko, tragedia căpăta pentru ei realitate prin obiectele pe care le adunase şi prin povestea pe care acestea o relatau.

Deşi erau interesaţi de pantofior, de containerul cu gaz Zyklon B şi de puloverul pentru copil, geamantanul a devenit un magnet. Copiii şi părinţii lor se strângeau în mod constant în jurul lui şi examinau cuvintele scrise pe capac: Hana Brady, 16 mai 1931 *Waisenkind* – „orfană". Citeau poeziile scrise de membrii grupării „Small Wings" şi admirau desenele făcute de Hana în Theresienstadt.

— Mai ştiţi ceva despre ea? întrebau ei.

— Ce s-a-ntâmplat cu ea? Cum arăta?

Fumiko a decis să-şi dubleze eforturile pentru a găsi o fotografie a Hanei. Undeva, cineva trebuia să-i poată ajuta. Fumiko a scris din nou la Muzeul Ghetoului Terezin. Nu, a sosit răspunsul. V-am spus deja. Nu ştim absolut nimic despre o fetiţă pe nume Hana Brady.

Fumiko nu putea să accepte aşa ceva. S-a hotărât să se ducă ea însăşi la Terezin.

CENTRUL DE DEPORTARE, mai 1942

ÎN DIMINEAȚA CELEI DE-A PATRA ZILE a răsunat un fluier ascuțit și un soldat nazist a intrat în clădirea depozitului. Hana și George au stat ghemuiți în colțul lor, în timp ce soldatul a lătrat ordinele:

— Toți se vor prezenta la calea ferată peste o oră. Fiecare persoană are dreptul la un geamantan. Douăzeci și cinci de kilograme. Niciun gram mai mult. Formați cozi drepte. Nu vorbiți între voi. Executați toate ordinele primite.

Glasul soldatului era aspru și înfricoșător. Cei doi frați și-au strâns repede lucrușoarele. Câțiva adulți au încercat să-i ajute, pentru a fi pregătiți. Bieții de ei, și-au spus. Va urma o călătorie grea, iar ei sunt singuri, fără părinți.

Sub ochii amenințători ai soldaților, toți oamenii din depozit au ieșit într-o singură coloană și s-au înșiruit lângă calea ferată. De pe peronul scăldat în razele strălucitoare ale soarelui dimineții, Hana și George s-au urcat cu geamantanele în trenul întunecat. Alții i-au urmat, până ce vagonul a fost ticsit. După aceea s-au închis ușile și trenul s-a pus în mișcare.

TEREZIN,
iulie 2000

THERESIENSTADT. Acesta era numele pe care naziştii îl dăduseră oraşului ceh Terezin. Fumiko ştia că trebuia să ajungă acolo pentru a rezolva misterul geamantanului Hanei. Dar cum? Republica Cehă se găsea la mii de kilometri depărtare de Japonia şi un bilet de avion ar fi costat mai mulţi bani decât avea tânăra.

De data aceea, însă, norocul i-a surâs. Fumiko a fost invitată să participe la o conferinţă despre Holocaust în Anglia. De acolo ar fi ajuns repede cu avionul în Praga, capitala Republicii Cehe. Iar din Praga, se putea ajunge la Terezin în două ore. Tânăra abia aştepta să plece.

În dimineaţa zilei de 11 iulie 2000, Fumiko a coborât din autobuz în piaţa principală din Terezin. La prima vedere, părea un orăşel frumos şi obişnuit. Străzile erau largi, mărginite cu arbori şi case cu două etaje bine întreţinute, cu jardiniere de flori la ferestre. Însă Fumiko abia dacă le-a băgat în seamă. Ea nu avea decât o zi la dispoziţie pentru a-şi îndeplini misiunea. În seara aceea, trebuia să se întoarcă la Praga. Avionul spre Japonia pleca a doua zi dimineaţă.

Fumiko nu telefonase în prealabil. Nu avea fixată o întâlnire la muzeu. Dar a văzut de cealaltă parte a pieţei principale o clădire galben-deschis, lungă şi cu etaj. Acela era Muzeul Ghetoului Terezin.

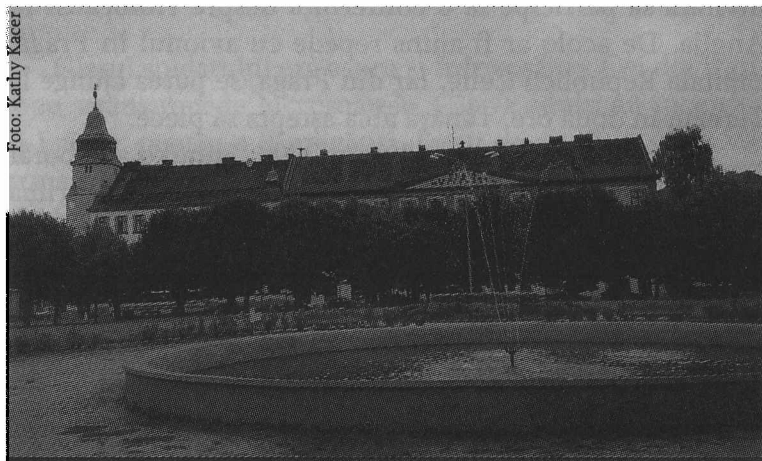
Fumiko a deschis uşa grea de la intrare şi a păşit în foaierul răcoros. Era straniu de tăcut. Nu era nimeni pe aici?

A aruncat o privire în câteva camere de lângă intrarea principală. Erau pustii. Se părea că în clădire nu exista nimeni.

Ce s-a-ntâmplat? s-a întrebat Fumiko. Era posibil ca toţi să fi ieşit în pauza de masă? Nu, deoarece era abia ora 10 dimineaţa. Tânăra s-a întors în piaţă şi s-a adresat unui bărbat cu aspect prietenos care şedea pe o bancă din părculeţ.

— Mă puteţi ajuta? l-a întrebat. Caut pe cineva care să mă îndrume prin muzeu.

— Ah, dar azi nu veţi găsi pe nimeni acolo, domnişoară. Este sărbătoare şi cei care lucrează acolo au zi liberă, a răspuns bărbatul. Mă tem că aveţi ghinion.

Terezinul contemporan.

THERESIENSTADT,
mai 1942

CĂLĂTORIA CU TRENUL A FOST TĂCUTĂ ŞI LIPSITĂ DE EVENIMENTE. Oamenii păreau retraşi în sine, pierduţi în propriile lor gânduri şi temeri legate de viitor. După câteva ore, trenul s-a oprit pe neaşteptate. Uşile au fost larg deschise şi cei aflaţi în imediata lor apropiere au putut citi indicatorul „Gara Bohusovic". Hana a mijit ochii în lumina soarelui, când ea şi George au coborât cu geamantanele din tren. În gară au fost anunţaţi că vor merge pe jos restul drumului până la fortăreaţa Theresienstadt.

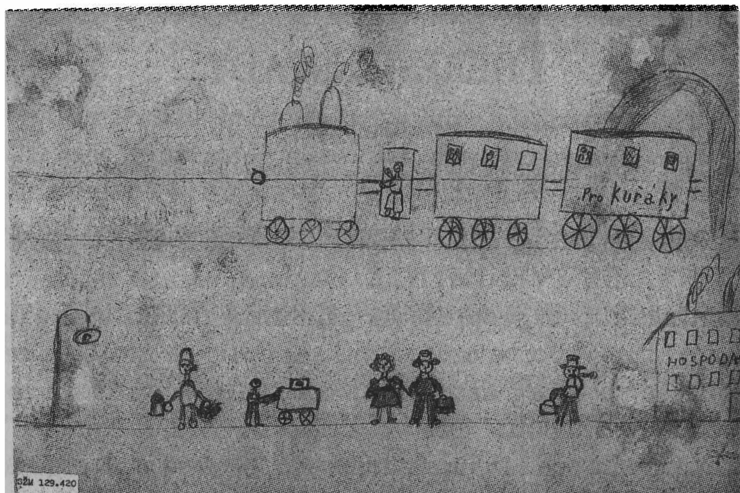
Aceasta se găsea la numai câţiva kilometri depărtare, dar geamantanele lor erau mari şi grele. Oare ar trebui să lăsăm unele lucruri aici, s-au întrebat cei doi fraţi, ca să ne fie mai uşor? Nu, pentru că totul din geamantane era preţios, erau unicele amintiri ale vieţii pe care o trăiseră cândva. George a purtat un geamantan, iar pe celălalt l-au aşezat pe o cotigă care era împinsă de deţinuţi.

Hana şi George s-au apropiat de intrarea în fortăreaţa înconjurată de ziduri înalte şi s-au aşezat la coadă. Toţi purtau pe piept o stea galbenă, la fel ca ei.

La intrare, un soldat îi întreba numele, vârsta şi locul naşterii. Băieţii şi bărbaţii erau trimişi într-o direcţie, femeile şi fetele în altă direcţie.

— Unde se duc? l-a întrebat Hana pe George.

Mai mult ca orice, se temea să nu fie despărţită de fratele ei.

La Theresienstadt, Hana i-a desenat pe oameni coborând din tren.

— Nu pot să stau cu tine? l-a implorat.

— Taci! i-a spus el. Nu face gălăgie.

Când au ajuns la intrare, soldatul i-a privit încruntat.

— Unde vă sunt părinţii? i-a întrebat.

— Sunt în ăăă... alt ăăă... lagăr, s-a bâlbâit George. Sperăm că aici vom putea fi toţi laolaltă.

Soldatul nu avea însă chef de conversaţie. Le-a scris numele pe nişte cartonaşe şi le-a scotocit în geamantane, căutând bani sau bijuterii. După aceea le-a închis bagajele.

— La stânga! i-a ordonat lui George. La dreapta! i-a ordonat Hanei.

— Vă rog, a întrebat Hana, nu pot rămâne cu fratele meu?

— Mişcă-te! Imediat! a strigat soldatul.

Temerea cea mai mare a Hanei era pe punctul de a deveni realitate. George a îmbrăţişat-o în grabă.

— Să nu-ţi faci griji, i-a spus el. O să te găsesc imediat ce pot.

Stăvilindu-şi lacrimile, Hana şi-a ridicat geamantanul şi le-a urmat pe celelalte fete spre *Kinderheim* („casa copiilor") L410, o baracă mare cu dormitoare pentru fete, care avea să fie casa ei în următorii doi ani.

TEREZIN,
iulie 2000

LUI FUMIKO NU I-A VENIT PUR ŞI SIMPLU SĂ CREADĂ CELE AUZITE. Era extrem de supărată – pe ea însăşi şi pe ghinionul ei. Am bătut atâta drum şi toţi cei care m-ar fi putut ajuta au zi liberă. Cum am reuşit să aleg un moment atât de nepotrivit pentru a veni la Muzeul Terezin? Cum am putut fi atât de neglijentă? s-a întrebat ea. Ce să fac mai departe?

Soarele fierbinte o lovea în creştetul capului şi pe obraz i s-a rostogolit o lacrimă de frustrare. A decis să se întoarcă în muzeu şi să-şi adune gândurile. Poate că izbutea să pună la punct un alt plan.

După ce s-a aşezat pe o banchetă din foaier, a auzit nişte foşnete. Păreau să provină dintr-o cameră aflată în capătul opus al holului. Fumiko a înaintat tiptil până acolo. În ultima cameră de pe partea dreaptă, a găsit o femeie cu ochelari cocoţaţi pe vârful nasului, care sorta hârtiile dintr-un teanc uriaş.

Luată prin surprindere, femeia aproape că a sărit de pe scaun când a văzut-o pe japoneză.

— Cine sunteţi? a întrebat-o. Ce căutaţi aici? Muzeul este închis.

— Mă numesc Fumiko Ishioka, a răspuns tânăra. Am venit tocmai din Japonia ca să aflu cât mai multe informaţii despre o fetiţă care a locuit aici, în Theresienstadt. Noi avem geamantanul ei în muzeul nostru din Tokio.

— Veniţi în altă zi, i-a răspuns femeia politicoasă, şi cineva o să încerce să vă ajute.

— Nu pot veni în altă zi! a exclamat Fumiko. Avionul meu spre Japonia pleacă mâine dimineaţă. Vă rog! Ajutaţi-mă s-o găsesc pe Hana Brady.

Femeia şi-a scos ochelarii. A privit-o pe tânăra japoneză şi a văzut cât de agitată şi în acelaşi timp cât de hotărâtă era. A suspinat adânc.

— Bine, a încuviinţat ea. Nu pot promite nimic, dar voi încerca să vă ajut. Mă numesc Ludmila.

THERESIENSTADT, 1942-1943

KINDERHEIM L410 ERA O CLĂDIRE MARE ŞI SIMPLĂ, în care existau zece dormitoare. În fiecare dormeau câte douăzeci de fete, pe saltele din pânză groasă umplute cu paie, în paturi suprapuse câte trei. Înainte de război, în Terezin locuiseră 5.000 de oameni. Acum naziştii înghesuiseră în acelaşi spaţiu de zece ori mai mulţi deţinuţi.

Niciodată nu exista suficient spaţiu, suficientă hrană sau posibilitatea unui moment de intimitate. Erau prea mulţi oameni, prea mulţi gândaci şi şobolani şi prea mulţi nazişti care patrulau prin lagăr, impunând o disciplină nemiloasă.

Fiind doar un copil, Hana nu a avut voie la început să iasă din clădire. Asta însemna că nu-l putea vedea pe George. Fratele ei se afla în Kinderheim L417, care era o baracă pentru băieţi, aflată la câteva clădiri mai departe. Hana îi ducea teribil dorul şi le ruga întruna pe fetele mai mari, care aveau voie să iasă, să-i aducă veşti despre el. Fetele acelea au luat-o sub protecţia lor. Le părea rău pentru ea, fiindcă era singură pe lume, fără mamă şi tată, despărţită şi de fratele ei.

Hana s-a împrietenit cu o fată mai mare din patul de alături. Ella era scundă, brunetă şi plină de viaţă. Râdea mereu şi era încântată să-şi petreacă timpul cu o fetiţă care o admira şi pe care ea o putea mângâia în momentele grele.

Bărbatul care împărţea bonurile pentru raţiile de mâncare a îndrăgit-o pe Hana şi-şi făcea griji pentru

sănătatea ei. Ştia că fetiţa suferea mereu de foame. S-a oferit cu amabilitate să-i strecoare bonuri suplimentare, pentru încă un polonic de supă apoasă sau pentru un alt codru de pâine neagră. Stomacul Hanei ghiorăia şi-i lăsa gura apă la gândul unui supliment de mâncare. Dar a refuzat politicos de fiecare dată când i s-a propus. Fusese prevenită de Ella şi de alte fete mai mari că va avea necazuri cu gardienii dacă va fi prinsă încălcând o regulă.

Despărţite de familiile lor, înghesuite în spaţii strâmte şi îndurând de foame, fetele se străduiau să se împace cât mai bine cu situaţia dificilă. Cele trecute de cincisprezece ani lucrau în grădină, unde creşteau fructe, legume şi flori pentru soldaţii nazişti. Din când în când, domnul Schwartzbart, grădinarul-şef, îi îngăduia Hanei să iasă împreună cu fetele care munceau şi să se bucure de aerul proaspăt şi de soare. Pe Hana o încânta ocazia de a trebălui în grădină alături de fetele mai mari. În plus, exista şi o bonificaţie. Câte o păstaie de fasole verde sau o căpşună reuşeau întotdeauna să-şi găsească drum spre gura unei fetiţe flămânde.

Dar, în majoritatea timpului, Hana trebuia să stea cu fetele de vârsta ei sau mai mici şi s-o asculte pe supraveghetoarea care răspundea de dormitorul ei. În fiecare zi ele ştergeau praful, dereticau şi măturau sub paturi. Atât fetele, cât şi farfuriile lor se spălau la o cişmea cu pompă. Şi în fiecare zi, în podul din Kinderheim L410, se făcea şcoală în secret.

La orele de muzică, fetele învăţau cântece noi. Ele cântau încetişor, ca să nu fie auzite de gardieni. La sfârşitul fiecărei ore, câte un copil trebuia să cânte un cântec preferat de acasă. Când venea rândul Hanei, ea cânta de fiecare dată „Stonozka”, cântecul miriapodului.

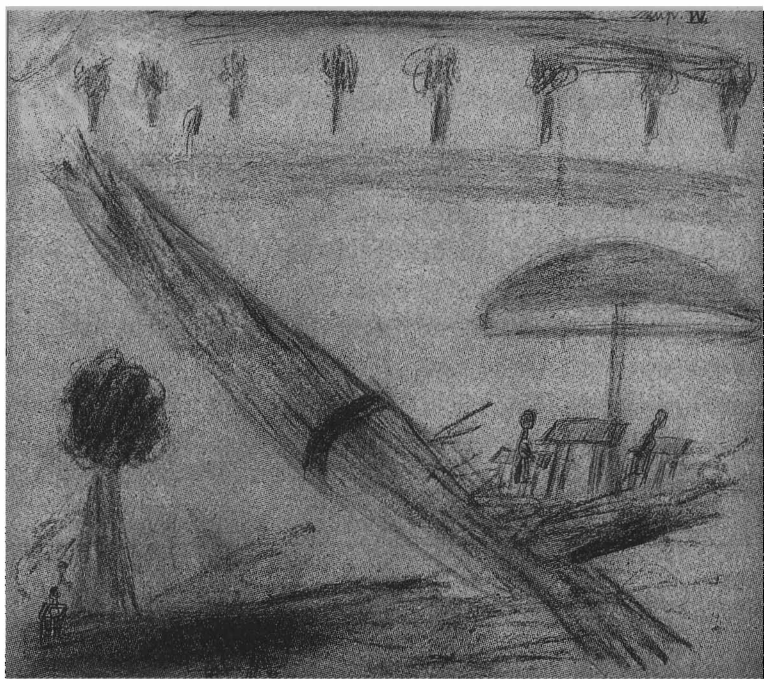
Să ştiţi că viaţa lui nu-i uşoară defel.
Imaginaţi-vă cât suferă când
Atâtea picioare îl dor de merge voinicel.
Are motive să-l vedem plângând.
De aceea când mă jelesc,
De miriapod îmi amintesc.
În pantofii lui mă-nchipuiesc
Şi viaţa-ndată o preţuiesc.

Se ţineau de asemenea cursuri de croitorie. Hana nu cususe în viaţa ei şi a întâmpinat greutăţi cu acul. De multe ori, profesoara trebuia să-i ceară fetiţei să nu mai chicotească dacă făcea câte o greşeală prostească. Ea a izbutit totuşi să termine o bluză albastră, de care a fost foarte mândră.

Însă lecţiile favorite ale Hanei erau cele de desen. Materialele pentru desenat şi pictat se procurau cu greutate. Unii le introduseseră în ghetou în geamantane. Hârtia era furată, uneori cu riscuri însemnate, din magaziile naziste. Când nu se putea găsi nimic altceva, se folosea hârtia simplă de împachetat. Cumva însă, în perioada de început, au existat mereu creioane negre şi colorate.

Profesoara de desen, Friedl Dicker-Brandeis, fusese cândva o pictoriţă faimoasă, închisă acum şi ea la Theresienstadt. Friedl îşi învăţa elevele subiecte serioase, aşa cum erau perspectiva şi textura. Iar uneori fetele desenau la rândul lor subiecte serioase: zidurile ghetoului, cozile de oameni care aşteptau să-şi ia mâncarea, deţinuţii care erau bătuţi de soldaţii nazişti.

Mai mult ca orice, Friedl dorea însă ca lecţiile ei să-i ajute pe copii să uite de mediul brutal în care trăiau, cel puţin pentru o vreme.

Desenul Hanei cu oameni la picnic sub o umbrelă, lângă râu.

— Gândiţi-vă la spaţiu, le spunea Hanei şi celorlalte fete. Gândiţi-vă la libertate. Lăsaţi-vă imaginaţia să zburde. Spuneţi-mi ce se află în inimile voastre. Puneţi totul pe hârtie.

Uneori le ducea pe acoperişul clădirii, pentru a fi mai aproape de cer. De acolo puteau să privească dincolo de zidurile lagărului şi să vadă în depărtare munţii care-i înconjurau. Fetele puteau să viseze la păsări şi fluturi, la iazuri şi leagăne. Şi, folosindu-şi creioanele, le puteau aduce la viaţă.

Când orele se sfârşeau şi terminau toate corvezile, fetele jucau *Smelina*, un joc care fusese inventat chiar în ghetou.

Se baza pe *Monopoly* şi fusese creat pentru copii de inginerul Oswald Pock, care fusese deportat la Terezin. Jucătorii ajungeau pe pătrăţele ale tablei de joc care purtau nume ca *Entwesung* – staţia de deparazitare unde erau dezinfectate hainele – sau corpul de gardă. În loc de hoteluri, trebuiau să construiască *kumbaluri*, ascunzători în podul de deasupra dormitoarelor. Ca bani se foloseau bancnotele de hârtie din ghetou numite *kronen*.

Indiferent însă care ar fi fost distracţiile, Hana sfârşea întotdeauna prin a se simţi flămândă şi singură. Îi ducea teribil dorul lui George. Într-o bună zi s-a anunţat însă schimbarea regulilor din ghetou. Fetele aveau voie să iasă câte două ore în fiecare săptămână.

Imediat, Hana a alergat spre Casa Băieţilor.

— George, George Brady! a strigat ea. Unde-i fratele meu? L-aţi văzut pe fratele meu?

A alergat de la un dormitor la altul, întrebându-i pe toţi băieţii pe care-i întâlnea. Era atât de nerăbdătoare să-şi găsească fratele, încât a deschis până şi uşa de la o toaletă. Iar acolo era chiar George, care lucra în noua lui meserie de instalator. A fost o reîntâlnire cu adevărat fericită! George şi-a aruncat cât colo uneltele, iar Hana i-a sărit în braţe. Au râs. Au plâns. Întrebările li se revărsau de pe buze.

— Eşti bine?

— Ai auzit ceva despre mama şi tata?

— Ai destulă mâncare?

Din clipa aceea, cei doi fraţi au profitat de toate ocaziile pentru a fi împreună.

George şi-a asumat în mod serios responsabilitatea de frate mai mare. A simţit că datoria lui era s-o protejeze pe Hana şi să se asigure că nu avea necazuri. Dorea s-o ţină cât

mai fericită şi mai sănătoasă, până când aveau să fie din nou alături de părinţii lor.

Iar Hana îi era la fel de devotată lui George. La Terezin, unde mâncarea nu era niciodată destulă, fiecare deţinut primea o dată pe săptămână o *buchta*, o „gogoaşă" micuţă. Hana n-o mânca niciodată pe a ei, ci i-o ducea lui George, ca să fie puternic şi frumos.

Hanei i se părea că la Theresienstadt soseau zilnic tot mai mulţi evrei. Bărbaţi, femei şi copii veneau mai întâi din Cehoslovacia, dar apoi şi din alte ţări europene. De fiecare dată când un grup nou cobora din vagoane, fetiţa căuta chipuri familiare. Iar uneori, când se simţea mai puternică, se apropia de străini şi întreba:

— Îi cunoaşteţi cumva pe părinţii mei? Aţi fost vreodată într-un loc numit Ravensbruck? Acolo este mama! Aţi auzit ceva despre Karel şi Marketa Brady?

Răspunsul era întotdeauna acelaşi, dar oferit cu blândeţe şi milă abia ascunsă.

— Nu, scumpo, nu ştim nimic despre mămica şi tăticul tău. Dar dacă vom afla ceva – absolut orice –, te vom căuta şi-ţi vom spune.

Apoi, într-o zi, a apărut totuşi un chip familiar – o veche prietenă de-a lui Karel şi a Marketei, care nu avea copii. La început, Hana a fost încântată s-o vadă. Orice îi reamintea de casă şi o aducea cu un pas cât de mic mai aproape de mama şi de tatăl ei constituia o alinare. După aceea, însă, părea că femeia o aştepta pe fetiţă oriunde s-ar fi dus. De fiecare dată când Hana dădea un colţ, ea era acolo. O ciupea de obraz şi o săruta. Iar într-o zi, a mers prea departe.

— Haide, micuţo, a rostit ea întinzându-i mâna. Aminteşte-ţi de toate clipele bune pe care le-am petrecut

împreună. Nu fi sfioasă. Nu rămâne singurică. Poţi să vii şi să mă vezi în fiecare zi. Îmi poţi spune „mamă".

— Eu am o mamă, s-a încruntat Hana. Pleacă! Lasă-mă-n pace.

Hana a refuzat s-o mai vadă pe femeie. Ducea dorul propriei ei mame. Nimeni nu-i putea lua locul.

TEREZIN,
iulie 2000

ÎN MUZEUL GHETOULUI TEREZIN, Ludmila stătea la birou şi o privea pe tânăra japoneză aşezată pe marginea scaunului de vizavi. Hotărârea fermă a lui Fumiko i se citea clar pe faţă. Ludmila a plăcut-o şi dorea s-o ajute să afle mai multe despre fetiţa aceea, Hana Brady.

A tras de pe un raft un registru mare şi gros. Acesta conţinea numele a aproape 90.000 de bărbaţi, femei şi copii care fuseseră închişi la Theresienstadt şi duşi apoi în Est. A deschis la litera „B": Brachova, Hermina. Brachova, Zusana. Brada, Tomas. Bradacova, Marta. Bradleova, Zdenka.

— Uite-o! a strigat Ludmila.

Aşa era: Hana Brady, 16 mai 1931.

— Cum am putea afla mai multe despre ea? a întrebat Fumiko.

— Mă tem că nu ştiu, a răspuns Ludmila.

— Uitaţi, a zis Fumiko, şi a arătat un alt rând din registru. Lângă Hana figura un alt nume Brady. N-ar putea fi tot din familia ei?

Ludmila s-a uitat la data naşterii. Diferenţa era de trei ani.

— Da, a încuviinţat ea, probabil că este un frate. Naziştii scriau laolaltă membrii aceleiaşi familii.

Fumiko a mai observat că lângă numele Hanei exista o bifă. De fapt, toate numele de pe pagina aceea erau bifate – cu o excepţie. Excepţia era celălalt Brady, George Brady, lângă al cărui nume nu exista nicio bifă. Ce putea însemna asta?

...ce ke studijním účelům
PAMÁTNÍK TEREZÍN
...oddělení

30

581	Wolfenstein Helene	37581	Haushalt Az-315	15. 6. 1890	Gr. Meseritsch Oberstadt 350	100716
582	Wolfenstein Walter	37582	Arbeiter Az-316	19.10. 1913	Gr. Meseritsch Oberstadt 350	100719
583	Wolfenstein Sidonie	37583	Schneiderin Az-317	10. 4. 1911	Gr. Meseritsch Oberstadt 350	100718
584	Schenk Ing. Friedrich	37584	Masch.Ing. Az-318	31. 6. 1891	Unter Bobrau 81 Dolní Bobrová	100646
585	Drechsler Simon	37585	Kaufmann Az-319	3. 8. 1913	Gr. Meseritsch Dalimilg. 26	100463
586	Schnabel Rudolfine	37586	Haushalt Az-320	30. 3. 1877	Unter Bobrau 81	100643
587	Schenk MUDr. Ottokar	37587	Arzt Az-321	4.11. 1894	Unter Bobrau 81	100649
588	Schenk Edith	37588	Haushalt Az-322	17. 6. 1907	Unter Bobrau 81	10064.
589	Schenk Dagmar	37589	Schülerin Az-323	30. 3. 1930	Unter Bobrau 81	[illegible]
590	Schenk [illegible]	37590	Schüler Az-324	31. 7. 1928	Unter Bobrau 81	100650
591	Fein Ada	37591	Private Az-325	9. 6. 1890	Neustadtl 1...133 Nové Město [illegible]	100491
592	Lauer Irma	37592	Hausgehilfin Az-326	31. 8. 1913	Teltsch, [illegible] 181, dzt. Trebitsch Iglauer Tor 1 Telč	101[illegible]7
593	Thierfeld [illegible]	37593	Haushalt Az-327	13. 3. 1887	Stadt Saar 63	100636
594	Schwartz Irene ?	37594	Fotografin Az-328	2.12. 1915	Stadt Saar 63 Město Žďár	100664
595	Thierfeld Paul	37595	Arbeiter Az-329	16. 3. 1936	Stadt Saar 63	100633
596	Brady Georg	37596	Schüler EK-?125	9. 2. 1928	Neustadtl 1...13	100435
597	Brady Hana	37597	Schülerin ET-34?	16. 5. 1931	Neustadtl 1...13	100436
598	Gillitsch Anna	37598	Haushalt Az-330	17. 1. 1901	[illegible]	100714
599	Blum Irene	37599	Haushalt [illegible]-446	16.10. 1891	Gr. Meseritsch Dalimilg. 22	100433
600	Tannenbaum Elsa	37600	Haushalt Es-372	13.12. 1902	Gr. Meseritsch Dalimilg. 22	100428

Lista din care Fumiko a aflat că Hana avea un frate.

THERESIENSTADT, 1943-1944

ODATĂ CU TRECEREA ZILELOR ŞI A LUNILOR, Theresienstadt devenea şi mai aglomerat. Tot timpul soseau trenuri pline cu evrei. Ceea ce însemna că mâncarea era mai puţină, iar oamenii slăbeau şi se îmbolnăveau.

La un an de la sosirea ei în ghetou, Hana a primit un mesaj urgent de la George: Aşteaptă-mă la Casa Băieţilor, diseară la ora şase. Am o surpriză grozavă pentru tine.

Fratele ei abia aştepta să-i comunice ştirea cea bună.

— Bunica este aici! A sosit azi-noapte!

Copiii au fost în culmea fericirii la gândul de a-şi vedea bunica. În acelaşi timp, însă, erau îngrijoraţi. Bunica lui George şi a Hanei fusese o femeie rafinată, care dusese o viaţă confortabilă şi luxoasă în Praga. Această bunică generoasă le dăruise trotinetele. Când o vizitau în capitală, ea le dădea întotdeauna banane şi portocale. În ultima vreme, însă, fusese destul de bolnavă. Cum avea să reziste în locul acesta oribil? S-a dovedit că nu foarte bine.

Cei doi fraţi au găsit-o într-o mansardă supraaglomerată, unde se putea dormi doar pe paie, printre alţi numeroşi bătrâni bolnavi. Era mijlocul lunii iulie şi mansarda era înăbuşitor de fierbinte. Hana şi George au fost îngroziţi de ce au văzut. Bunica lor blândă şi elegantă arăta oribil. Părul ei alb şi frumos, întotdeauna perfect coafat în trecut, era ciufulit. Hainele îi erau rupte şi murdare.

— Ţi-am adus un desen făcut de mine, i-a spus Hana, gândindu-se că ar putea-o înveseli pe bătrână.

Clădirea dormitoarelor pentru fete, acum renovată, din Theresienstadt, unde a locuit Hana.

Însă bunica abia îşi putea întoarce capul. Fetiţa a împăturit repede hârtia grosolană şi a transformat desenul într-un evantai.

— Odihneşte-te, i-a spus bunicii, şi a încercat să-i facă vânt cu evantaiul şi s-o răcorească.

Hana s-a simţit mândră pentru că încerca să-şi facă bunica să se simtă mai bine.

În scurt timp, ea a aflat că bătrânii din Theresienstadt căpătau raţiile cele mai mici şi mai mizerabile. Mâncarea primită de bunică nu era suficientă şi adesea avea viermi. Şi nu existau medicamente. Copiii au vizitat-o cât au putut de frecvent şi au încercat să-i redea optimismul, aducându-i lucruşoare făcute de ei şi fredonându-i cântecele pe care le învăţaseră.

— În scurt timp va lua sfârşit perioada asta rea, i-a spus George.

— Mama şi tata se bizuie pe noi să rezistăm şi să fim puternici, i-a spus Hana.

Dar după trei luni, bunica lor a murit. În afară de Hana şi George, prea puţini oameni au fost afectaţi. Moartea era peste tot în jurul lor. Ba chiar oamenii mureau atât de repede, încât cimitirul se umpluse. Strângându-se în braţe, cei doi fraţi au încercat să-şi amintească momentele fericite petrecute alături de bunica lor şi au plâns împreună.

Pe măsură ce tot mai mulţi evrei erau aduşi în Terezin, alte mii ieşeau din ghetou. Erau îndesaţi în vagoane de marfă şi trimişi către Est, spre o soartă necunoscută. Zvonurile despre transporturi s-au răspândit între zidurile lagărului de la Theresienstadt. Unii au încercat să se autoconvingă şi să-i convingă şi pe alţii că pe cei care erau trimişi cu trenurile îi aştepta o viaţă mai bună. Însă odată cu trecerea timpului, au început să se înmulţească poveştile despre lagărele morţii, brutalităţi şi crime în masă. Când oamenii vorbeau despre aşa ceva, Hana îşi acoperea urechile.

O dată la câteva săptămâni, temutele liste erau afişate în toate clădirile. Cei care-şi găseau numele pe ele trebuiau să se prezinte în următoarele două zile la o clădire specială de lângă gară.

Liste. Peste tot vedeai liste. Naziştii erau contabili înnăscuţi şi sistematici, şi doreau ca toţi deţinuţii s-o ştie. Numărându-i constant, ei le reaminteau cine se găsea la conducere. Toţi ştiau că a fi numărat, a fi scris în catastife putea însemna plecarea, altă despărţire de familie şi prieteni.

Într-o dimineaţă pe când Hana îşi îndeplinea corvezile, s-a anunţat ca toţi cei din lagăr să înceteze lucrul şi să se adune pe un câmp uriaş de lângă Theresienstadt. Absolut

toţi – tineri şi bătrâni. Au fost escortaţi de gardieni nazişti înarmaţi cu pistoale-mitralieră şi li s-a ordonat să stea acolo, fără hrană, fără apă şi cu sentimentul că se va întâmpla ceva îngrozitor. Hana şi celelalte fete nici măcar n-au cutezat să şuşotească între ele.

Hana nu suporta ideea că ar fi putut fi despărţită de George. Sau de fetele din Kinderheim L410, care-i deveniseră aproape ca nişte surori. Nu era de ajuns că părinţii îi fuseseră răpiţi? Ella stătea lângă ea şi încerca s-o înveselească prin zâmbete şi clipiri din ochi. Însă după patru ore de stat în picioare, fetiţa nu şi-a mai putut stăpâni disperarea. A început să plângă.

Ella i-a strecurat o bucăţică de pâine pe care o ascunsese în haina ei.

— Mănânc-o, Hana, a implorat-o încetişor. O să te simţi mai bine.

Dar lacrimile ei nu se mai opreau. Ella s-a întors spre ea şi i-a şoptit:

— Ascultă-mă cu atenţie! Eşti nefericită şi speriată. Exact aşa cum vor naziştii să ne vadă, pe toţi. Nu le poţi oferi satisfacţia asta, Hana. Nu le poţi oferi ceea ce-şi doresc. Noi suntem mai puternice şi mai bune. Trebuie să-ţi opreşti lacrimile şi să te arăţi curajoasă.

În mod miraculos, Hana a ascultat-o.

Comandantul nazist a început să le strige numele. Trebuia verificată prezenţa tuturor. În cele din urmă, după opt ore de stat în picioare în vântul muşcător, au fost trimişi înapoi în dormitoare.

Era septembrie 1944. Când au început să-şi dea seama că pierdeau războiul, naziştii au anunţat că şi mai mulţi deţinuţi vor părăsi Theresienstadt. Transporturile s-au înmulţit. Listele noi cu nume apăreau zilnic.

În fiecare dimineață, cu inima bătându-i puternic, Hana venea la intrarea principală a clădirii, unde era afișată lista. Iar într-o zi s-a întâmplat lucrul de care-i fusese frică – a zărit pe listă numele George Brady. Genunchii fetiței s-au înmuiat. S-a așezat pe jos și a izbucnit în plâns. George, iubitul ei frate, protectorul ei, era trimis în Est. Băiatul acela vânos, acum un flăcău în toată firea, a fost anunțat să se prezinte la gară alături de alți 2.000 de bărbați în putere.

La ultima lor întâlnire, pe aleea de pământ dintre Casa Băieților și Kinderheim L410, George i-a cerut Hanei să-l asculte cu atenție.

— Eu voi pleca mâine, i-a spus. Acum, mai mult ca oricând, trebuie să mănânci cât poți. Să ieși la aer proaspăt de câte ori ai posibilitatea. Să ai grijă de sănătatea ta. Fii puternică. Asta-i ultima mea rație. Mănânc-o până la ultima firimitură.

A strâns-o cu putere în brațe, apoi i-a îndepărtat cu blândețe o șuviță de păr din ochi.

— I-am promis mamei și tatei că voi avea grijă de tine și că te voi aduce acasă în siguranță, ca să putem fi din nou toți împreună – o familie. Nu vreau să-ncalc promisiunea aceea.

Apoi a răsunat asurzitor fluierul care anunța stingerea și George a dispărut.

Hana a fost deznădăjduită. Nu putea suporta despărțirea de fratele ei. Mai întâi părinții, iar acum George. Se simțea teribil de singură pe lume. Uneori, când celelalte fete încercau s-o înveselească, le întorcea spatele sau chiar se răstea la ele:

— Nu mă puteți lăsa-n pace?

Doar blânda Ella a putut-o convinge să-și mănânce rațiile sărăcăcioase.

— Ține minte ce te-a rugat fratele tău. Trebuie să ai grijă de tine și să rămâi puternică – de dragul lui!

După patru săptămâni, Hana a aflat că și ea va pleca spre Est. Urma să-și revadă fratele!

— O să mă reîntâlnesc cu George, le-a spus ea tuturor. El m-așteaptă.

A căutat-o pe Ella.

— Poți să m-ajuți? a întrebat-o. Vreau să arăt bine când o să-mi revăd fratele. Vreau să vadă că am avut grijă de mine.

În ciuda propriilor ei temeri, Ella a vrut să încurajeze speranțele prietenei ei mai mici. I-a zâmbit Hanei și s-a apucat de treabă. A luat apă de la cișmea și și-a folosit bucățica de săpun pentru a-i spăla chipul Hanei și a-i curăța părul murdar și încâlcit. I l-a legat după aceea în coadă, cu o fâșie de cârpă. A ciupit-o de obraji, pentru a-i îmbujora. După aceea s-a retras câțiva pași și a examinat rezultatele. Chipul fetiței strălucea de speranță.

— Mulțumesc tare mult, a spus Hana și a îmbrățișat-o pe Ella. Nu știu ce m-aș fi făcut fără tine.

Pentru prima dată după plecarea lui George, părea fericită.

În seara aceea, Hana și-a făcut geamantanul. Nu avea multe de pus în el: câteva hăinuțe destul de uzate, unul dintre desenele favorite de la lecțiile lui Friedl și o carte de povești primită de la Ella. După ce a terminat, s-a urcat în patul ei și a dormit ultima noapte în Theresienstadt.

A doua zi dimineață, ea și alte fete din Kinderheim L410 au fost duse la calea ferată. Gardienii naziști lătrau ordine, iar câinii lor își arătau colții și mârâiau. Nimeni n-a ieșit din rând.

— Unde crezi că mergem? a întrebat-o şoptit Hana pe Ella.

Nimeni nu ştia. Fetele s-au urcat pe rând în vagonul de marfă întunecat, până când înăuntru n-a mai rămas nici măcar un centimetru liber. Aerul a început să devină irespirabil. Roţile trenului s-au pus în mişcare.

Trenul a mers o zi şi o noapte. Nu exista mâncare. Nu exista apă. Nu exista toaletă. Fetele nu ştiau cât va dura călătoria. Gâtlejurile le erau uscate, le dureau toate oscioarele, iar stomacurile erau mistuite de foame.

Au încercat să se aline una pe cealaltă, fredonându-şi cântece de acasă.

— Reazemă-te de mine, i-a spus Ella încetişor, şi ascultă:

De aceea când mă jelesc,
De miriapod îmi amintesc.
În pantofii lui mă-nchipuiesc
Şi viaţa-ndată o preţuiesc.

Fetele s-au ţinut de mâini. Au închis ochii şi au încercat să-şi închipuie că erau altundeva. Fiecare şi-a imaginat altceva. Când a închis ochii, Hana a văzut chipul puternic şi zâmbitor al fratelui ei.

În toiul nopţii de 23 octombrie 1944, roţile vagoanelor au scrâşnit prelung şi neaşteptat şi trenul s-a oprit. Uşile au fost deschise. Fetelor li s-a spus să coboare din vagonul de marfă. Ajunseseră la Auschwitz.

Un gardian furios le-a poruncit să stea nemişcate în poziţie de drepţi pe peron. Ţinea în lesă un câine mare, care se zbătea să se repeadă la ele. Gardianul a examinat iute grupul. A pocnit din cravaşă în direcţia unei fete care fusese întotdeauna stânjenită de înălţimea ei neobişnuită.

— Tu, a ordonat gardianul, acolo – în dreapta!

A mai pocnit o dată din cravaşă spre alta dintre fetele mai mari.

— Şi tu!

După aceea a strigat către nişte soldaţi tineri care stăteau la marginea peronului:

— Le puteţi lua acum! a arătat el către Hana şi restul grupului.

Fetele au fost practic orbite de proiectoarele uriaşe.

— Lăsaţi geamantanele pe peron, le-au ordonat soldaţii.

Hana şi colegele ei de dormitor au fost escortate printr-o poartă din fier forjat, sub privirile unor câini agresivi şi ale unor bărbaţi în uniforme. Hana o ţinea strâns de mână pe Ella. Au trecut pe lângă clădiri mari şi au văzut chipuri de deţinuţi scheletici în uniforme vărgate, care le priveau din uşi. Li s-a poruncit să intre într-o clădire uriaşă. Uşa s-a închis îndărătul lor cu un bubuit înspăimântător.

TEREZIN,
iulie 2000

— CE ÎNSEAMNĂ BIFA ASTA? a întrebat Fumiko, privind pagina pe care apăreau numele lui Hana Brady şi George Brady.

Ludmila a ezitat, apoi a rostit încet:

— Bifa înseamnă că persoana respectivă n-a supravieţuit.

Fumiko a privit din nou lista. Numele Hanei era bifat. La fel ca aproape toţi cei 15.000 de copii care trecuseră prin Theresienstadt, Hana murise la Auschwitz.

Tânăra japoneză a plecat capul şi a închis ochii. Bănuise deja groaznicul adevăr. Dar auzindu-l rostit, văzându-l scris pe hârtie însemna o lovitură grea. A rămas tăcută câteva minute, încercând să asimileze cumplita veste.

După aceea şi-a adunat toate puterile şi a ridicat ochii. Povestea Hanei nu se sfârşise. Acum, mai mult ca oricând, Fumiko dorea să ştie totul despre fetiţă – pentru ea însăşi, pentru copiii care o aşteptau în Japonia şi pentru memoria Hanei. Era decisă ca viaţa aceea, care se încheiase atât de nedrept, la o vârstă atât de fragedă, să nu fie uitată. Acela devenise obiectivul ei. Căutarea nu se terminase.

— Lângă numele lui George nu există nicio bifă, a zis ea. Nu s-ar putea, a urmat Fumiko bâlbâindu-se, să aflăm ceva despre el? Ce i s-a întâmplat? Unde a ajuns? Dacă mai trăieşte?

Dacă l-ar fi putut găsi, el ar fi putut-o ajuta să descopere mai multe despre Hana. Fumiko a început să tremure de surescitare.

Ludmila a privit-o cu tristeţe de cealaltă parte a biroului. Îşi dădea seama cât de mult dorea Fumiko să afle tot.

— Nu ştiu ce s-a întâmplat cu el, a răspuns ea cu o voce blândă. Războiul s-a terminat de mult şi ar fi putut ajunge oriunde în lume. Este posibil să-şi fi schimbat numele. Sau este posibil să fi murit după încheierea războiului.

— Vă rog! a implorat-o Fumiko. Trebuie să m-ajutaţi să-l găsesc.

Femeia a oftat şi s-a întors la rafturile ticsite cu registre pline cu liste de nume.

— Putem încerca să mai căutăm indicii pe aici, a propus ea.

Timp de o oră, Fumiko şi Ludmila au răsfoit registrele, căutând o altă menţionare a lui George Brady. Şi, în cele din urmă, au găsit-o.

Numele lui figura pe lista celor din Kinderheim L417, Casa Băieţilor din Theresienstadt. Numele respective figurau în grupuri de câte şase, deoarece doi băieţi dormeau pe aceeaşi saltea în paturile suprapuse câte trei. Când s-a uitat la numele de lângă George Brady, Ludmila a tresărit şi a privit-o pe Fumiko.

— Kurt Kotouc, a rostit ea. Kurt Kotouc..., a repetat. Cunosc numele ăsta. El trăieşte. Cred că vecinul de pat al lui George Brady locuia în Praga, dar nu ştiu unde anume. Dacă-l putem găsi, poate că el îţi va spune ce s-a-ntâmplat cu fratele Hanei. Din păcate, aici nu te mai pot ajuta cu nimic. Încearcă la Muzeul Evreiesc din Praga. Poate că acolo vei găsi pe cineva care să-ţi fie de folos.

Fumiko i-a mulţumit din suflet Ludmilei pentru tot ceea ce făcuse. A îmbrăţişat-o şi i-a promis că o va ţine la curent cu rezultatele investigaţiilor. Ludmila i-a urat mult noroc. După aceea, Fumiko şi-a luat servieta şi a ieşit în fugă din muzeu, îndreptându-se către piaţa oraşului. Autobuzul spre Praga trebuia să sosească dintr-o clipă în alta.

PRAGA,
iulie 2000

FUMIKO MAI DISPUNEA DOAR DE CÂTEVA ORE din ziua aceea, înainte ca avionul ei să plece spre Japonia a doua zi dimineață devreme. Imediat ce a coborât din autobuz în Praga, a oprit un taxi.

— La Muzeul Evreiesc, vă rog! a rostit ea gâfâind.

A ajuns la Muzeul Evreiesc cu puțin înaintea orei de închidere. Portarul i-a spus să revină a doua zi.

— Nu pot! l-a implorat Fumiko. Mâine dimineață trebuie să mă-ntorc în Japonia. Mă aflu aici ca s-o văd pe Michaela Hajek. Ea m-a ajutat să găsesc niște desene importante.

Când nimic nu părea să-l convingă pe portar, Fumiko a deformat un pic adevărul.

— Mă așteaptă, i-a spus ea pe un ton confidențial.

Iar portarul a lăsat-o să intre.

De data aceasta, norocul a fost de partea tinerei. Michaela era în biroul ei și și-a amintit povestea Hanei. A ascultat-o cu atenție pe Fumiko, care i-a istorisit ce descoperise.

— Am auzit de Kurt Kotouc, a încuviințat ea.

Lui Fumiko nu i-a venit să-și creadă urechilor.

— Voi încerca să te ajut să-l găsești, i-a promis Michaela, care înțelesese că Fumiko nu avea timp de pierdut.

Fumiko a rămas tăcută pe scaunul ei, în timp ce Michaela a dat o mulțime de telefoane. Fiecare persoană cu

care vorbea îi dădea un alt număr de telefon la care să încerce şi-i ura succes. A sunat în cele din urmă la un birou, unde domnul Kotouc lucra ca istoric de artă. I-a întins telefonul lui Fumiko, care a încercat să explice ce căuta. Secretara a vrut s-o ajute, dar i-a spus că domnul Kotouc pleca în seara aceea într-o călătorie în străinătate.

— Îmi pare rău, i-a spus, dar o întâlnire va fi imposibilă.

Nu, nu avea timp nici măcar pentru o convorbire telefonică.

Michaela a văzut dezamăgirea de pe chipul lui Fumiko. A luat ea însăşi telefonul şi a insistat pe lângă secretară.

— Nu ştiţi cât de disperată este tânăra aceasta. Mâine dimineaţă trebuie să se întoarcă în Japonia. Este unica ei şansă.

În cele din urmă, secretara a cedat.

După două ore, se întunecase şi muzeul se închisese în mod oficial. Tot personalul plecase acasă. Doar într-un singur birou mai ardea lumina. Fumiko şi Michaela aşteptau acolo sosirea domnului Kotouc.

În cele din urmă, şi-a făcut apariţia. Bărbatul masiv cu ochi strălucitori avea multe de povestit.

— Am la dispoziţie doar o jumătate de oră, le-a anunţat el, înainte de a pleca spre aeroport. Bineînţeles că mi-l amintesc pe Geor ge Brady. Am împărţit acelaşi pat la Theresienstadt şi nu doar atât. Nu uiţi niciodată legăturile pe care le stabileşti cu oamenii într-un loc ca acela. În plus, a continuat el, am rămas prieteni. El trăieşte în Toronto, Canada.

Domnul Kotouc a scos un carneţel legat în piele.

— Uite ce cauţi dumneata, i-a zâmbit lui Fumiko.

A scris adresa lui George Brady şi i-a întins-o.

— Domnule Kotouc, a zis tânăra, nici nu ştiu cum să vă mulţumesc.

— Mult noroc! i-a urat bărbatul. Sunt foarte încântat că şi copiii din Japonia vor să înţeleagă lecţiile Holocaustului.

După care domnul Kotouc a ieşit în grabă din birou, cu valiza în mână.

Fumiko zâmbea larg, cu gura până la urechi. Insistenţele ei fuseseră, în cele din urmă, răsplătite. I-a spus Michaelei cât de recunoscătoare îi era pentru ajutorul oferit.

Fumiko era încă surescitată în dimineaţa următoare, când s-a aşezat pe locul ei în avion, pentru cursa spre Japonia. A încercat să-şi reamintească toate informaţiile pe care le avea pentru copiii de la Centru. Când se gândea că Hana avea un frate mai mare, Fumiko nu putea să nu-şi amintească de propria ei surioară, mai mică cu trei ani. Fumiko fusese mereu protectoarea ei şi acum încerca să-şi imagineze ce ar fi făcut ea dacă surioara ei ar fi fost în pericol. O înfiora simpla idee a unei primejdii care ar fi putut-o afecta. Privea pe hublou, repetându-şi întruna în minte povestea. După o oră s-a cufundat într-un somn adânc, primul de care avea parte după mult timp.

Tokio,
august 2000

ÎNTOARSĂ LA TOKIO, Fumiko a convocat o întâlnire specială a grupării „Small Wings". Le-a povestit apoi toate amănuntele aventurii ei. Mai întâi le-a dat vestea cea rea. După ce copiii s-au adunat în cerc, Fumiko le-a spus cu glas şoptit ceea ce ei îşi imaginaseră deja: Hana murise la Auschwitz.

— Am însă o surpriză minunată, a continuat ea, şi feţele copiilor s-au luminat. Hana a avut un frate pe nume George – iar el a supravieţuit!

Întrebările au început să curgă imediat.

— Unde este? a întrebat Maiko.

— Câţi ani are? a vrut să ştie un băiat.

— El ştie că noi avem geamantanul Hanei? a întrebat Akira.

Fumiko le-a povestit tot ce ştia. Şi le-a mai spus că va lucra până târziu în noaptea aceea, pentru a-i scrie lui George o scrisoare.

— Nu putem să-i trimitem şi noi ceva? a întrebat Maiko.

Copiii mai mari s-au împrăştiat imediat prin colţurile tăcute ale Centrului, pentru a compune poezii.

— Eu ce pot să fac? a întrebat-o Akira pe Maiko.

— Deseneaz-o pe Hana, i-a răspuns fata.

— Dar nu ştiu cum arăta.

— Deseneaz-o aşa cum îţi închipui că ar fi arătat.

Akira a început să deseneze.

Fumiko şi-a compus scrisoarea cu foarte multă atenţie. Ştia că primirea ei va însemna un şoc pentru George. Ştia că unii supravieţuitori ai Holocaustului refuzau să mai vorbească vreodată despre întâmplările prin care trecuseră. Ea se temea că amintirile lui puteau fi atât de dureroase şi de amare, încât nu mai dorea să audă nimic despre geamantanul Hanei şi despre Centrul Holocaustului din Japonia.

Fumiko a fotocopiat desenele Hanei şi le-a pus alături de poeziile şi desenele copiilor. După aceea a dus pachetul la poştă şi l-a expediat spre Canada, sperând din toată inima să primească un răspuns.

Tribut adus Hanei de copiii din Centrul Holocaustului. Ei au folosit ortografierea germană a numelui fetiţei, deoarece aşa era scris pe geamantan.

TORONTO, CANADA,
august 2000

ERA O DUPĂ-AMIAZĂ CALDĂ ȘI ÎNSORITĂ DE AUGUST. George Brady, în vârstă de șaptezeci și doi de ani, se întorsese mai devreme de la muncă și plănuia să-și petreacă în liniște restul zilei, punând ordine printre facturi. Stătea la masa din sufragerie, când a auzit pașii poștașului, fâșâitul unor plicuri introduse prin fanta ușii, apoi bufnetul lor căzând pe podea. O să le iau mai târziu, și-a spus el. Apoi a sunat soneria.

Când a deschis ușa, poștașul era în prag.

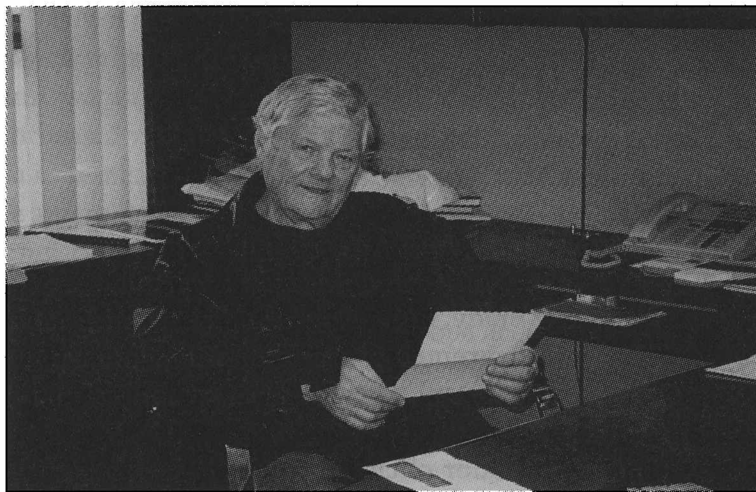
— Ăsta nu putea să intre prin fantă, a rostit el și i-a întins un pachet.

Pachetul purta timbre din Japonia. Oare ce putea fi? s-a întrebat George. Nu cunoștea pe nimeni în Japonia.

Când a deschis pachetul și a început să citească scrisoarea dinăuntru, inima bărbatului a început să bată mai tare. A închis ochii. I-a redeschis, a clipit apăsat de câteva ori și s-a asigurat că rândurile pe care le citea erau reale. Pentru moment, i se părea că visa cu ochii deschiși.

Pierderea surioarei sale Hana era durerea cea mai intimă și mai profundă din sufletul lui George. Trăise cu durerea aceea mai bine de o jumătate de secol și nu reușise niciodată să depășească sentimentul că ar fi trebuit să-și protejeze sora.

Acum, în mod neașteptat, tocmai în cealaltă parte a lumii, cineva spunea povestea Hanei și-i onora existența.

George Brady în prezent.

George a rămas împietrit de uimire. S-a așezat și s-a întors în gând cu cincizeci și cinci de ani în trecut.

Când Auschwitz-ul a fost eliberat în ianuarie 1945, George Brady avea șaptesprezece ani. El supraviețuise ororilor din lagăr, fiindcă fusese tânăr și puternic când ajunsese acolo, fiindcă avusese noroc și, în cele din urmă, fiindcă meseria de instalator pe care o învățase la Theresienstadt era căutată. La eliberare, era înfiorător de slab și aproape neputincios. George era însă hotărât să se întoarcă în Nové Město na Moravě – la părinți și la surioara Hana. Dorea cu disperare ca familia lui să se reunească.

Mergând pe jos, cu trenul și făcând autostopul, George a ajuns în luna mai 1945 în orășelul lui iubit. S-a dus direct la casa mătușii Hedda și a unchiului Ludvik. Acela fusese ultimul loc în care avuse parte de familie, dragoste și protecție. Când au deschis ușa și și-au văzut nepotul în prag,

mătuşa şi unchiul l-au îmbrăţişat, l-au sărutat, l-au mângâiat şi au plâns, nevenindu-le să creadă că George trăia.

Însă fericirea descătuşată a reîntâlnirii a fost de scurtă durată.

— Unde sunt mama şi tata? a întrebat George.

Ludvik şi Hedda au fost nevoiţi să-i spună groaznicul adevăr. Marketa fusese trimisă de la Ravensbruck la Auschwitz, unde fusese omorâtă în 1942. Karel fusese ucis tot acolo, în acelaşi an.

— Şi Hana? a şoptit George.

Mătuşa şi unchiul lui nu ştiau decât că surioara sa fusese trimisă la Auschwitz.

Luni de zile George a nutrit speranţa că Hana va reapărea cumva, de undeva. A căutat-o pe chipurile tuturor fetelor pe care le zărea, în fiecare codiţă care se legăna pe umeri, în paşii voioşi ai copilelor sănătoase de pe stradă. Într-o zi, s-a întâlnit pe strada principală din Praga cu o adolescentă, care s-a oprit brusc.

— George? a întrebat ea. Nu eşti George Brady, fratele Hanei? Eu mă numesc Marta. Am cunoscut-o pe Hana. Toate fetele mari din Theresienstadt am iubit-o.

George i-a scrutat chipul, căutând informaţii, căutând speranţă. Marta a înţeles că tânărul nu aflase încă adevărul despre soarta surorii sale.

— Trebuie să ştii, a spus ea încetişor, dar direct, ţinându-l de mâini, că Hana a fost trimisă la moarte în camera de gazare din Auschwitz, chiar în ziua când a ajuns acolo. Îmi pare rău. Hana este moartă.

Genunchii lui George au cedat şi lumea i s-a întunecat înaintea ochilor.

ホロコースト教育資料センター
Tokyo Holocaust Education Resource Center
—For Children, Builders of Peace

Mr. George Brady
23 Blyth Hill Road
Toronto 12, M4N 3L5
CANADA

August 22, 2000

Dear Mr. Brady,

We take a liberty of addressing and telling you about our activities in Japan. My name is Fumiko Ishioka and I am Director of Tokyo Holocaust Education Resource Center. In July this year I met with Mr. Kurt Jiri Kotouc in Prague and I got your address from him. The reason why I am writing to you is because we are now exhibiting your sister, Hanna Brady's suitcase at our Center. Please forgive me if my letter hurts you reminding you of your past difficult experiences. But I would very much appreciate it if you could kindly spare some time to read this letter.

Please let me start with a little explanation on what we do in Japan. Tokyo Holocaust Education Resource Center, established in October 1998, is a non-profit, educational organization that aims at further promoting understanding of the history of the Holocaust especially among young children in this country. Children here do not have a chance to learn about the Holocaust, but we believe it is our responsibility too to let our next generation learn the lessons of the Holocaust so that such a tragedy would never be repeated again anywhere in the world. As well as learning the truth of the Holocaust, it is also very important for children, we believe, to think about what they can do to fight against racism and intolerance and to create peace by their own hands.

Besides welcoming children at our Center for exhibition and study programs, this year we organized a pair of traveling exhibition, "The Holocaust Seen Through Children's Eyes" in order to reach more children living far from our Center. For this project, we borrowed some children's memorial items from individuals and museums in Europe, one of which is Hanna Brady's suitcase from the museum of Auschwitz. Many children are now visiting our Center to see this suitcase to learn about the Holocaust. In June, furthermore, we held the Children's Forum on the Holocaust 2000, where our Center's children's group "Small Wings" did a little opening performance on Hanna's suitcase. "Small Wings" is a group of children, aged from 8 to 18, who write newsletters and make videos to let their friends know about the Holocaust and share what they learn from it. At the Forum they decided to use Hanna's suitcase to do an introduction for their friends who have never heard of the Holocaust. It successfully helped participants of the Forum focus on one little life, among one and a half million, lost during the Holocaust, and think about importance of remembering this history.

When I received the suitcase from the museum of Auschwitz, all the information I had were things written on the suitcase, her name and her birthday, and from the Terezin memorial book I got the date when she was deported to Auschwitz. I could also find 4 of her drawings from Terezin. But that was all. Hoping to get more information on Hanna, I went to Terezin in July, where I found your name on the list I got from the ghetto museum and heard that you survived. I was then so lucky to find Mr. Kotouc in Prague and met with him, from whom I heard you now live in Toronto. Those children of "Small Wings" were all so excited to know Hanna had a brother and he survived.

I was wondering if you would kindly be able to tell us about you and Hanna's story, the time you spent with Hanna before sent to the camp, things that you talked with her, your and her dreams, and anything that would help children here feel close to you and Hanna to understand what prejudice, intolerance and hatred did to young Jewish children. If possible, I would be grateful if you could lend us any kind of memorial items such as your family's photo, and so on. It will greatly help us further promote our goal to give every child in Japan a chance to learn about the Holocaust.

Thank you very much for your time. I would very much appreciate your kind understanding for our activities.

I look forward to hearing from you.

With kindest regards,

Fumiko Ishioka
Director
Tokyo Holocaust Education Resource Center

Scrisoarea lui Fumiko către George.

TORONTO, CANADA,
august 2000

MULTE S-AU ÎNTÂMPLAT ÎN CEI PESTE CINCIZECI DE ANI care au trecut de când George a aflat adevărul despre destinul necruţător al părinţilor şi al surorii sale. La vârsta de şaptesprezece ani, el a părăsit Nové Město na Moravě. A trecut dintr-un oraş în altul prin Europa, purtând cu sine unicul lui obiect de preţ: caseta cu fotografii de familie pe care mătuşa Hedda şi unchiul Ludvik i le păstraseră, ascunse. La începutul anului 1951, el s-a mutat în Toronto şi a înfiinţat o firmă de instalaţii, împreună cu un alt supravieţuitor al Holocaustului. A avut foarte mult succes. George s-a însurat, a devenit tatăl a trei băieţi şi, mult mai târziu, al unei fete.

George era mândru că – în ciuda suferinţelor îndurate în timpul Holocaustului şi a faptului că mama, tatăl şi sora lui fuseseră omorâţi de nazişti – el îşi dusese viaţa mai departe. Era un om de afaceri de succes şi un tată fericit. Se considera o persoană sănătoasă, care, în general, nu se gândea la încercările prin care trecuse în timpul războiului. Dar, orice ar fi realizat, orice bucurie ar fi simţit, era întotdeauna ştirbită de amintirea frumoasei sale surioare şi a îngrozitorului ei destin.

Iar acum primise o scrisoare din cealaltă parte a globului, care-l anunţa că geamantanul surorii lui ajuta o nouă generaţie de copii japonezi să înveţe despre Holocaust. Scrisoarea lui Fumiko îi cerea de asemenea, cu foarte multă delicateţe, ajutorul.

Vă rog să mă iertați dacă scrisoarea mea vă va face să suferiți, reamintindu-vă momentele dificile prin care ați trecut. V-aş fi însă extrem de recunoscătoare dacă ați avea amabilitatea să ne relatați povestea dumneavoastră şi a Hanei. Am dori să aflăm despre anii pe care i-ați petrecut cu Hana înainte de a fi trimişi în lagăr, despre lucrurile pe care le vorbeați cu ea, despre visurile dumneavoastră şi ale ei. Ne interesează orice i-ar ajuta pe copiii de aici, din Japonia, să se simtă apropiați de dumneavoastră şi de Hana. Dorim să înțelegem cum i-au afectat prejudecățile, intoleranța şi ura pe copiii evrei.

Dacă este posibil, v-aş fi de asemenea recunoscătoare dacă ne-ați putea împrumuta orice fotografii de familie. Ştiu că majoritatea supraviețuitorilor Holocaustului şi-au pierdut atât familiile, cât şi fotografiile lor. Dar dacă aveți totuşi asemenea fotografii, ne-ar fi de mare folos pentru obiectivul nostru: de a oferi tuturor copiilor japonezi ocazia de a învăța ce a însemnat Holocaustul. Noi, cei de la Centrul de Resurse şi Educație despre Holocaust din Tokio şi copiii din Small Wings, am fost foarte emoționați să aflăm că Hana a avut un frate şi că el a supraviețuit.

Scrisoarea era semnată „Fumiko Ishioka".

Lui George nu i-a venit să-şi creadă ochilor. O suită de conexiuni uimitoare şi de coincidențe stranii aduseseră laolaltă trei lumi: lumea copiilor din Japonia, pe George din Canada şi lumea pierdută a unei fetițe evreice din

Cehoslovacia, care murise cu mult timp în urmă. George şi-a şters lacrimile de pe obraji şi a zâmbit în sinea lui. Chipul Hanei îi era foarte clar în minte. Aproape că-i putea auzi râsul şi-i putea simţi mânuţa moale în palma sa. George s-a dus la dulapul mare din lemn şi a scos dinăuntru un album fotografic. Dorea să ia legătura cât mai repede posibil cu Fumiko Ishioka.

Tokio,
septembrie 2000

DIN CLIPA ÎN CARE EXPEDIASE SCRISOAREA LA TORONTO, Fumiko nu-şi mai găsea locul de agitaţie. Oare George Brady îi va răspunde? Oare îi va ajuta s-o cunoască pe Hana? Până şi poştaşul care aducea corespondenţa la Centru ştia cât de nerăbdătoare era.

— A sosit ceva din Canada? întreba tânăra în momentul în care-l vedea pe aleea către uşa muzeului.

Poştaşul nu suporta să-i vadă dezamăgirea de pe chip, când, zi după zi, răspunsul era negativ.

În ultima zi a lunii septembrie, Fumiko tocmai primea patruzeci de vizitatori la Centru. Erau profesori şi elevi care veniseră să afle despre Holocaust şi să vadă geamantanul. Printr-o fereastră, tânăra l-a zărit cu coada ochiului pe poştaş venind cu paşi grăbiţi spre clădire, cu un zâmbet uriaş întipărit pe chip. Fumiko şi-a cerut scuze vizitatorilor şi a ieşit în fugă.

— Uite-l, a spus el radiind de încântare.

Şi i-a înmânat un plic gros sosit din Toronto.

— Mulţumesc din suflet! a strigat Fumiko. Mulţumesc că mi-ai înseninat ziua!

A luat plicul în biroul ei şi l-a deschis. Când a desfăcut paginile scrisorii, dinăuntru au căzut fotografii. Patru fotografii ale Hanei, cu părul blond strălucind în jurul chipului ei surâzător.

Hana.

Fumiko nu s-a putut stăpâni şi a dat un ţipăt. Câţiva dintre profesorii şi elevii sosiţi în vizită s-au grăbit spre uşa biroului.

— Ce s-a-ntâmplat? Ai păţit ceva? au întrebat ei.

— N-am păţit nimic, le-a spus ea bâlbâindu-se de emoţie. Sunt atât de fericită, atât de emoţionată! Uitaţi,

priviți, aceasta este imaginea Hanei. Aceasta este fetița frumoasă a cărei istorie ne-am străduit din greu s-o aflăm.

Fotografiile erau însoțite de o scrisoare lungă de la George. Din ea, Fumiko a aflat despre copilăria fericită a Hanei din Nové Město na Moravě, despre familia ei și despre dragostea pentru schi și patinaj. A fost o consolare să afle că Hana avusese o viață frumoasă înainte ca războiul să distrugă totul.

Fumiko a aflat de asemenea informații despre George. Când a citit despre viața lui în Canada, despre copiii și nepoții săi, tânăra a sărit în sus de fericire. A început să plângă. El a supraviețuit, și-a repetat ea întruna. El a supraviețuit. Mai mult decât atât, are o familie frumoasă. Abia aștepta să le povestească totul copiilor din „Small Wings".

Tokio,
martie 2001

— CALMAȚI-VĂ, A SPUS FUMIKO ZÂMBIND LARG. Vor fi aici în curând, vă promit.

Dar nimic din ce-ar fi spus nu putea astâmpăra agitația copiilor în dimineața acea. Ei se învârteau de colo-colo prin Centru, își reciteau poeziile, își netezeau hainele pentru a nu știu câta oară, ori spuneau glumițe prostești pentru a-și trece timpul mai repede. Până și Maiko, al cărei rol era de a-i potoli pe toți ceilalți, era surescitată.

Și apoi, în cele din urmă, așteptarea a luat sfârșit. George Brady sosise. Și o adusese cu el pe fiica lui de șaptesprezece ani, Lara Hana.

Toți copiii au tăcut. La intrarea în Centru, ei s-au adunat în jurul lui George. S-au aplecat înaintea sa, așa cum se obișnuiește în Japonia. George le-a răspuns în același fel, făcând o plecăciune. Akira i-a dăruit o ghirlandă origami multicoloră, foarte frumoasă. Toți copiii se îmbulzeau, încetișor, pentru a ajunge cât mai aproape de el. După atâtea luni în care auziseră despre George de la Fumiko, erau încântați să-l întâlnească până la urmă în carne și oase.

Fumiko l-a prins pe George de braț.

— Vă rugăm să veniți cu noi și să vedeți geamantanul surorii dumneavoastră.

Au pornit spre zona cu exponate a Centrului.

Acolo, înconjurat de copii, cu Fumiko ținându-l de o mână și cu fiica lui Lara ținându-l de cealaltă mână, George a văzut geamantanul.

O tristețe aproape insuportabilă s-a abătut asupra lui. În fața sa se afla geamantanul. Pe acesta scria numele surioarei lui. Hana Brady. Surioara lui frumoasă, puternică, poznașă, generoasă și veselă. Murise de tânără și într-un mod îngrozitor. George a plecat capul și și-a lăsat lacrimile să-i curgă nestăvilite.

Peste câteva minute însă, când a ridicat ochii, a văzut-o pe fiica sa. A văzut-o pe Fumiko, care se străduise atât de mult să-l găsească pe el și să afle istoria Hanei. Și a văzut fețele nerăbdătoare ale tuturor copiilor japonezi pentru care Hana devenise atât de importantă, aproape vie.

George a înțeles că, până la urmă, una dintre dorințele Hanei *se împlinise*. Hana devenise o învățătoare. Mulțumită

Fumiko ține o fotografie a geamantanului, în timp ce George Brady le vorbește copiilor în timpul vizitei sale în Japonia și la Centrul Holocaustului.

ei – mulţumită geamantanului şi poveştii ei –, mii de copii japonezi învăţau despre valorile pe care George le considera cele mai importante din lume: toleranţa, respectul şi compasiunea. Ce dar minunat mi-au oferit Fumiko şi copiii! s-a gândit el. Şi ce onoare îi acordă Hanei!

Fumiko le-a cerut copiilor să se aşeze în cerc. A radiat de mândrie, când, unul câte unul, ei i-au prezentat lui George desenele şi poeziile lor despre Hana. După ce au terminat, Maiko s-a ridicat, a inspirat adânc şi a recitat cu glas tare o poezie.

Hana Brady, de treisprezece ani, a fost proprietara acestui geamantan.
Acum cincizeci şi cinci de ani, pe 18 mai 1942 – la două zile după a unsprezecea
ei aniversare – Hana a fost dusă la Terezin,
în Cehoslovacia.
Pe 23 octombrie 1944, înghesuită într-un vagon de marfă,
a fost trimisă la Auschwitz.
A fost dusă în camera de gazare imediat după sosire.
Oamenii aveau voie să ia cu ei un singur geamantan.
Mă întreb ce a pus Hana în geamantanul ei.
Hana ar fi avut şaizeci şi nouă de ani azi, dar
viaţa i s-a oprit la treisprezece ani.
Mă întreb ce fel de fată a fost.
În Terezin a schiţat câteva desene – acestea sunt

singurele lucruri pe care ni le-a lăsat.

Ce ne spun desenele acestea?

Amintiri fericite despre familia ei?

Visuri şi speranţe pentru viitor?

De ce a fost omorâtă?

Motivul a fost unul singur.

S-a născut evreică.

Numele: Hana Brady. Data naşterii: 16 mai 1931. Orfană.

Noi, „Small Wings", vom spune tuturor copiilor din Japonia

ce s-a întâmplat cu Hana.

În timp ce Maiko recită, în stânga, membrii „Small Wings", ridică plăcuţe pe care scrie „Să învăţăm, să gândim şi să acţionăm [să asigurăm pacea] pentru secolul al XXI-lea".

Noi, „Small Wings", nu vom uita niciodată ce s-a-ntâmplat cu
un milion şi jumătate de copii evrei.
Noi, copiii, putem juca un rol important în apărarea păcii
în lume – pentru ca Holocaustul să nu se mai repete niciodată.

De „Small Wings", decembrie 2000, Tokio, Japonia.
Traducere din japoneză în limba engleză de Fumiko Ishioka.

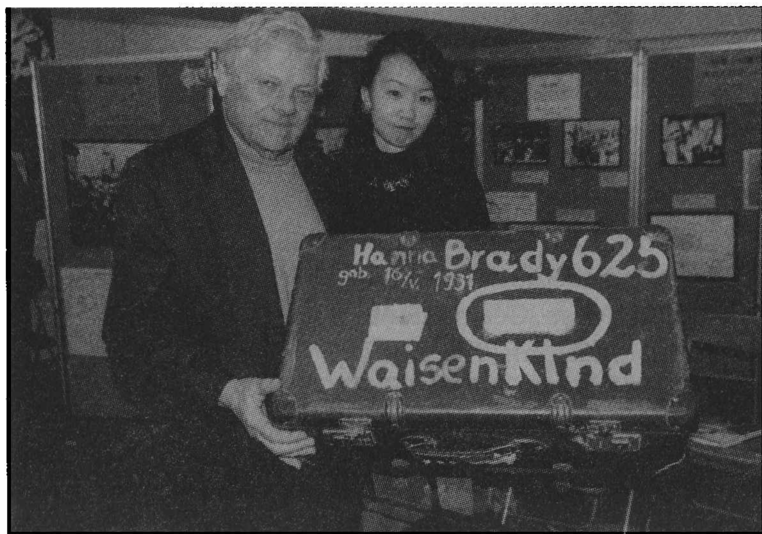
POSTFAȚĂ

Povestea *Geamantanului Hanei* continuă să ne ofere surprize tuturor. Într-o călătorie făcută în Polonia în martie 2004, George şi Fumiko au aflat că geamantanul original al Hanei fusese distrus, împreună cu multe alte obiecte din timpul Holocaustului, într-un incendiu suspect petrecut în Birmingham, Anglia, în 1984.

Pe baza unei fotografii, muzeul din Auschwitz a realizat o copie a geamantanului. Copia aceea au primit-o Fumiko şi copiii din Tokio. Politica muzeului din Auschwitz este să-i anunţe pe cei cărora le împrumută obiecte când acestea nu sunt originale. De data aceea, însă, omisese s-o facă. George şi Fumiko n-au ştiut că geamantanul era o reproducere, decât atunci când au ajuns în Polonia.

Retrospectiv privind, toţi cei implicaţi le sunt recunoscători custozilor de la Auschwitz, care s-au străduit să realizeze o copie fidelă a geamantanului. Fără copia aceea, Fumiko n-ar fi pornit niciodată în căutarea Hanei. Ea nu l-ar fi găsit niciodată pe George. Şi noi n-am fi avut niciodată povestea *Geamantanului Hanei.*

Geamantanul Hanei este acum citită în toată lumea de sute de mii de copii, în peste douăzeci de limbi. Fumiko, George şi geamantanul continuă să călătorească, împărtăşind povestea Hanei, lecţiile de istorie şi un mesaj de toleranţă.

Hanna Brady 625
Waisenkind

Mulțumiri

ÎN PRIMUL RÂND, ŞI CEL MAI IMPORTANT, mulţumirile mele se îndreaptă către George Brady şi Fumiko Ishioka. Aceasta este povestea lor. Cu o dăruire şi o generozitate remarcabile, amândoi au ajutat la realizarea cărţii. Sunt doi oameni tenace şi plini de compasiune, animaţi de dorinţa de a face din lume un loc mai bun şi de a onora amintirea Hanei Brady. Îi salut cu respect.

Inima mi-a tresărit când am aflat prima dată despre geamantanul Hanei într-un articol scris de Paul Lungen în *Canadian Jewish News*. Povestea m-a mişcat în asemenea măsură, încât am decis să-mi părăsesc „exilul" şi să realizez primul meu documentar radiofonic după doisprezece ani. Rezultatul a fost „Geamantanul Hanei", care a fost difuzat în cadrul emisiunii *The Sunday Edition* pe postul CBC Radio One în ianuarie 2001.

Primul telefon pe care l-am primit după emisiune a provenit de la Margie Wolfe, care, printre lacrimi, mi-a spus imediat că trebuie să scriu o carte cu subiectul acesta. Margie este una dintre persoanele la care ţin enorm – o prietenă foarte loială şi o femeie amuzantă, originală şi extrem de talentată, la care acum mă pot referi ca „editorul meu" cu nonşalanţă prefăcută.

Alături de Margie, Sarah Swartz a adus o notă clară şi delicată în procesul redacţional. Jeffrey Canton, ca şi Carolyn Foster şi Laura McCurdy, de la Second Story Press, au adus de asemenea contribuţii importante. Reynold Gonsalves ştie că, fără răbdarea şi abilitatea lui în studioul de radio şi la computer, viaţa mi-ar fi mult mai complicată decât este deja.

Îi mulțumesc de asemenea Carmelitei Tenerife pentru sprijinul ei și Teresei Brady pentru înțelegere.

Prietenele mele senzaționale au fost sprijine morale, babysittere și susținătoare permanente în proiectul acestei cărți: Susanne Boyce, Cate Cochran, Joy Crysdale, Brooke Forbes, Francine Pelletier, Ge raldine Sherman și Talin Vartanian. Vreau să adresez mulțumiri speciale lui Madeline Cochran în vârstă de nouă ani, una dintre primele cititoare ale manuscrisului. Sugestiile ei (și ale mamei ei) au fost excelente!

Nicio fiică n-ar fi putut beneficia de mai multă susținere și mai multe îmbărbătări din partea părinților. Mama mea Helen și tatăl meu Gil m-au învățat (printre multe altele) să elogiez strădaniile oamenilor, să cunosc trecutul și să lupt pentru un viitor mai bun. Și mi-au dat-o pe cea mai bună soră, Ruthie Tamara, care m-a încurajat în toate privințele.

Michael Enright – iubitul și partenerul meu de viață – a considerat că pot scrie o carte cu mult înainte s-o fac și n-a scăpat nicio ocazie pentru a mi-o repeta. Încrederea lui în mine și entuziasmul lui autentic față de acest proiect m-au îngrozit și în același timp m-au încântat. La fiecare pas, el mi-a oferit sprijinul pe care-l doream, îndemnul de care aveam nevoie și spațiul fizic necesar lucrului. Îi sunt cu adevărat recunoscătoare pentru toate. Sunt de asemenea recunoscătoare pentru fidelitatea neamului Enright: Daniel, Anthony și Nancy.

Fiul meu – Gabriel Zev Enright Levine – are șase ani și este prea tânăr ca să cunoască povestea Hanei. I-o voi citi însă când va fi destul de mare. Sper că va fi la fel de atras de Hana, George și Fumiko pe cât am fost eu. Mai sper de asemenea că va învăța din povestea aceasta că istoria este importantă și că, în ciuda celui mai sinistru rău, oamenii buni și faptele bune pot schimba viitorul omenirii.

Imagini din filmul documentar *Geamantanul Hanei.*

Tânăra actriță Jindřiška Hanušová, protagonistă a filmului documentar Geamantanul Hanei, *pozează pentru a reproduce fotografia adevăratei Hana folosită pentru coperta acestei cărți.*

Toate fotografiile de: Kateřina Svobodová

Filmul recreează scene din copilăria fericită a Hanei din anii 1930, înainte de venirea naziştilor la putere.

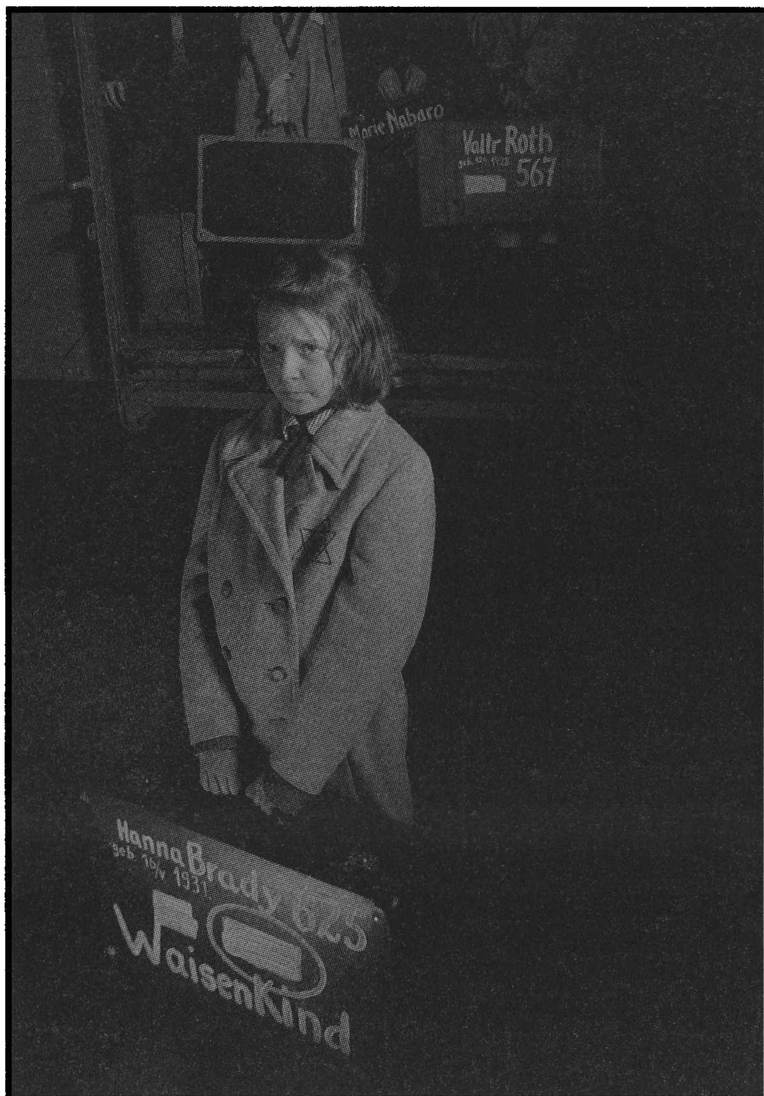
În această scenă, Jindřiška Hanušová şi Daniel Hájek îi întruchipează pe Hana şi George în decembrie 1938. Naziştii conduceau Germania şi anexaseră deja Austria. Se vorbea despre război, iar zilele lipsite de griji ale copilăriei luaseră sfârşit pentru Hana şi George.

Primele luni ale anului 1938 au fost o perioadă teribilă din viața Hanei.

În pauza dintre scenele filmului care prezintă călătoria Hanei la Auschwitz, Linda Drexlerová (în rolul Hanei la o vârstă mai înaintată) aşteaptă la rând pentru a i se scrie datele personale pe geamantan.

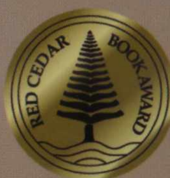
Linda Drexlerová exprimă neliniştea şi teama pe care trebuie să le fi simţit Hana când a ajuns singură la Auschwitz, fără să ştie dacă îşi va mai vedea vreodată fratele sau părinţii.

O remarcabilă poveste adevărată, bestseller internaţional şi o carte mult îndrăgită, care îndeamnă la o reflecţie adâncă asupra unui trecut ce nu trebuie uitat.

În martie 2000, un geamantan a sosit la un centru educațional despre Holocaust, pentru copiii din Tokio. Pe exteriorul lui, scria cu vopsea albă: Hana Brady, 16 mai 1931 şi Waisenkind – cuvântul german pentru „orfan".

Copiii care au văzut geamantanul au pus o mulțime de întrebări. Cine fusese Hana Brady? Ce se întâmplase cu ea? Ei au dorit ca Fumiko Ishioka, custodele centrului, să afle răspunsurile. Într-o călătorie plină de suspans, Fumiko a căutat indicii în Europa şi America de Nord. Misterul geamantanului a purtat-o cu 70 de ani în trecut, iar ea a descoperit cu oroare tragedia unei familii a cărei viață fericită într-un orăşel cehoslovac a fost distrusă de invazia naziştilor.

Aceasta este povestea care a declanşat succesul uimitor al Geamantanului Hanei. De la prima sa ediție, în 2002, cartea a obținut mai multe premii decât orice altă carte canadiană pentru copii din ultimii 30 de ani. A fost tradusă în zeci de limbi şi a schimbat mii de vieți.

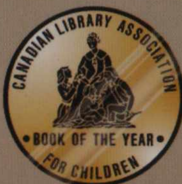

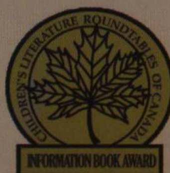

15,00
12,00

ISBN: 978-606-8469-73-7

Distribuție la:
tel./fax: 021.222.83.80
e-mail: carte@meteorpress.ro
www.meteorpress.ro